

Utredning av potetmarkedet

Rapport nr. 11/2025
11.03.2025

Rapport: Utredning av potetmarkedet

Avdeling: Avdeling handel og industri og
avdeling landbruksproduksjon

Dato: 11.03.2025

Ansvarlig: Landbruksdirektoratet

Rapport-nr.: 11/2025

Forsidebilde: Landbruksdirektoratet

Innhold

Innhold	2
Sammendrag	3
1 Innledning	4
1.1 Om oppdraget.....	4
1.2 Oppdragsforståelse.....	4
1.3 Organisering av arbeidet.....	5
1.4 Begrepsavklaringer.....	5
2 Produksjon og marked	7
2.1 Utvikling i potetareal og antall foretak med potetproduksjon.....	7
2.2 Varestrømmer i potetmarkedet.....	9
2.3 Et vertikaldelt marked.....	11
2.4 Oversikt over produserte mengder og bruk av poteter.....	11
2.5 Import av poteter.....	18
2.6 Lagerbeholdninger.....	21
2.7 Lageroppgradering.....	22
3 Landbrukspolitiske virkemidler og rammebetingelser	23
3.1 Tilskudd til sertifisert settepotetavl.....	23
3.2 Tilskudd til primærprodusent.....	23
3.3 Avrensordningen.....	25
3.4 Målpris.....	26
3.5 Markedsregulering av konsumpoteter.....	26
3.6 Tollvernet.....	26
3.7 Tilskudd til bearbeidingsindustri.....	28
4 Avrensordningen	29
4.1 Formål og virkemidler.....	29
4.2 utfordringer i avrensordningen.....	30
4.3 Forslag til endringer i avrensordningen.....	31
5 Produsentøkonomi	35
5.1 Om produksjon av industripotet.....	35
5.2 Om produksjon av konsumpotet.....	38
6 Oppsummering	43
6.1 Produksjon og marked.....	43
6.2 Landbrukspolitiske virkemidler og rammebetingelser.....	43
6.3 Avrensordningen.....	43
6.4 Produsentøkonomien.....	44

Sammendrag

Varestrømmer i potetmarkedet

Vi har kartlagt varestrømmene i potetmarkedet fra potetprodusent via pakkeri og bearbeidingsindustri og videre til forbruker. Selv om produksjonen er spesialisert til forskjellige formål, kan noen potetsorter brukes på andre måter enn de var dyrket for. Visse sorter av settepoteter kan også brukes enten i konsummarkedet, eller i industrimarkedet.

Et vertikaldelt konsummarked

Konsummarkedet for potet er dominert av to store vertikale varekjeder der Gartnerhallen og Nordgrønt er produsentorganisasjoner som leverer til ulike systemer. I tillegg finnes det små produsenter som i stor grad er organisert i Produsentforeningen av 1909.

Produserte mengder og bruk av poteter

En gjennomgang av tilgjengelig tallmateriale viser en bruttoproduksjon på 369 500 tonn i 2022. 63 prosent av disse potetene ble brukt til bearbeidede potetprodukter. Dette inkluderer sprit, stivelse og glykose. 19 prosent av bruttoproduksjonen var ordinær konsumpotet omsatt via grossister. Av det totale kvantumet poteter som pakkeriene mottok i 2022 ble i gjennomsnitt 31 prosent utsortert. Hos industrien ble seks prosent utsortert samme år. Majoriteten av utsorterte poteter, 72 prosent, ble levert til avrensindustrien, mens 19 prosent endte som matsvinn. Åtte prosent av de utsorterte potetene ble solgt fra pakkerier til bearbeidingsindustrien.

Virkemidler og rammebetingelser

Vi har beskrevet virkemidlene og rammebetingelsene som gjelder for potetsektoren. Vi har foreslått endringer i målprisutformingen for å kompensere for lagringskostnader. Vi har også foreslått endringer i avrensordningen for å øke interessen for å bruke avrensindustrien som avsetningskanal for utsorterte poteter.

Produsentøkonomi

Oppnådd pris og utnyttelsesgrad er avgjørende for lønnsomheten i produksjonen. Konsumpoteter av klasse 1 har målpris gjennom hele året. Kostnadene og arbeidet med produksjon til konsum- og industrimarkedet er generelt ganske like. På grunn av tilbakemeldinger om at kostnadsnivået i produksjonshåndbøker ikke stemmer overens med dagens kostnadsnivå, anbefaler vi at disse oppdateres.

Lager

Det er behov for oppgradering av dagens lagerfasiliteter og bygging av nye moderne lagre for å kunne ha norske poteter året rundt. Vi har mottatt innspill om at det er behov for mer støtte til dette.

1 Innledning

1.1 Om oppdraget

I jordbruksoppgjøret 2024 bestilte partene en samlet gjennomgang av potetmarkedene og ordningene for konsumpoteter, industripoteter og poteter til avrens, jf. kapittel 7.6.2. i Prop. 105 S (2023–2024). Mandatet ble senere utdypet i supplerende tildelingsbrev datert den 4. juli 2024:

«Det vises til kap. 7.6.2. i Prop 105 S (2023–2024). Landbruksdirektoratet skal foreta en samlet gjennomgang av markedene og ordningene for konsumpoteter, industripoteter og avrens. Det skal opprettes en referansegruppe fra avtalepartene og sentrale aktører i verdikjeden. Utredningen skal avgis før 11. mars 2025.»

Kapittel 7.6.2. i Prop. 105 S (2023–2024):

«Landbruksdirektoratet skal foreta en samlet gjennomgang av markedene og ordningene for konsumpoteter, industripoteter og avrens. Formålet med utredningen er å gi et helhetlig bilde av disse verdikjedene, varestrømmene og virkemidlene som benyttes. Det er spesielt viktig å kartlegge om det er sammenheng mellom levert kvantum fra produsent, avregning og bruk av potetene. Landbruksdirektoratet bes òg vurdere produsentøkonomi, produsentvilkår og organisering av markedene, mulighetene for økt avsetning av norsk vare, konkurransekraft, miljø/matsvinn, konkurransehensyn og ev. andre relevante tema. Direktoratet kan også komme med forslag til endringer i virkemidlene. Disse skal ev. vurderes opp mot de landbrukspolitiske målsettingene.

Det skal oppnevnes en referansegruppe fra avtalepartene og sentrale aktører i verdikjeden. Utredningen skal avgis før 11. mars 2025.»

1.2 Oppdragsforståelse

Oppdraget er hovedsakelig å kartlegge dagens virkemidler i potetsektoren og potetmarkedene, samt om produsentene får opplysninger om bruken av poteter de leverer til en mottaker. Bakgrunnen for oppdraget er at det ikke finnes noen oversikt over all sluttbruk av poteter. Dette gjelder særlig den andelen av konsumpoteter som ikke holder god nok kvalitet til å pakkes for salg i dagligvare, og som går til annen type bearbeiding enn som råvare til avrensindustrien.

Avrensordningen er også et hovedtema i utredningen. Bakgrunnen for dette er at flere omsetningsledd finner andre avsetningskanaler for utsorterte poteter, enn avrensindustrien. Dette gir utfordringer i råvaretilgangen for avrensindustrien. I den forbindelse er matsvinn og miljøkonsekvenser også tema.

I tillegg er produsentvilkår, faktorer som påvirker produsenters økonomi og utfordringer i potetmarkedet viktige temaer.

Fordi oppdraget er knyttet til jordbruksforhandlingene har vi utelatt temaer som ikke er relevante i forhandlingene, som for eksempel innspill fra aktører i referansegruppen som gjelder endringer i tollvernet. Dette gjelder også innspill om endringer i ordningen med tollavgiftsnedsettelse når det er avlingssvikt på landsbasis på minst ti prosent for poteter til pommes frites eller potetsnacks. Vi har heller ikke omtalt innspill om endringer i ordningen for tilskudd til produsenter ved produksjonssvikt. Det ble gjort en gjennomgang av denne ordningen i 2022.¹

---

¹ Gjennomgang av ordningen for tilskudd ved produksjonssvikt, rapport 10/2022, fra partssammensatt arbeidsgruppe, Landbruksdirektoratet

1.3 Organisering av arbeidet

Landbruksdirektoratet opprettet en prosjektgruppe med ansvar for utredningen. Prosjektgruppen har bestått av Astrid Thirud (prosjektleder), Kari Helen Telfer, Elin Hoel, Ingeborg Weel Johannessen, Grete Hage Hansen og Herman Morken. I tillegg har vi innhentet informasjon fra aktuelle seksjoner i Landbruksdirektoratet, Mattilsynet, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og flere aktører i potetmarkedet.

I august 2024 opprettet Landbruksdirektoratet en referansegruppe bestående av representanter fra avtalepartene og sentrale aktører i verdikjeden for potet (tabell 1). I løpet av prosjektperioden ble det avholdt to møter med referansegruppen. Det er i tillegg gjennomført møter med flere av aktørene i referansegruppen, og vi har bedt referansegruppen om innspill på et flytskjema med oversikt over varestrømmer mellom de to møtene.

Tabell 1 Medlemmer i referansegruppen ifm. utredningen av potetmarkedet

Organisasjon	Deltager
Landbruks- og matdepartementet	Maria Krekling Finne
Norges Bondelag	Bernt Kr. Snapa
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	Tor Jacob Solberg
Grøntprodusentenes Samarbeidsråd (GPS)	Gry Sørensen
Gartnerhallen SA	Johanne Schjøth
Nordgrønt SA	Sigurd Orre
Kontraktdyrkernes Landslag (KDL)	Ole Andreas Ringdal Brekke
Norsk Gartnerforbund (NGF)	Anders Hanasand
HOFF SA	Knut Norland
Norges frukt- og grønnsaksgrossisters forbund (NFGF)	Andre Stoltenberg
Coop Norge SA	Atle Alexander Olsen
Bama Gruppen AS	Espen Gultvedt
Bama Industri AS	Jan Arne Broen
Orkla Foods Norge AS / Orkla Confectionery & Snacks Norge AS	Trond Aanerud
Maarud AS	Anne Helen Kalhovd
Findus Norge AS	Hans Gunnar Gravningen
Sørlandschips AS	Tommy Christiansen

1.4 Begrepsavklaringer

- **Avrenspoteter:** Poteter som sendes fra godkjente omsetningsledd til produsent av potetsprit, potetstivelse og glykose for bruk i avrensortningen.
- **Avviste poteter:** Poteter som mottaker vurderer til å ha for dårlig kvalitet til å tas inn i produksjonen.
- **Avrensindustrien:** Aktører som kjøper avrenspoteter til avrensprisen som er avtalt i jordbruksavtalen til produksjon av potetsprit, -stivelse og glykose.
- **Bearbeidingsindustri:** Aktører som bruker poteter eller potetråvarer i sin næringsmiddelproduksjon.
- **Industriaktør:** Aktør i bearbeidingsindustrien, dvs. alle aktører som bruker poteter som råvare. Omtales også som foretak i enkelte forskrifter som vi har gjengitt i denne rapporten.
- **Industripoteter:** Poteter som er dyrket med det formål at de skal nyttes til bearbeiding.

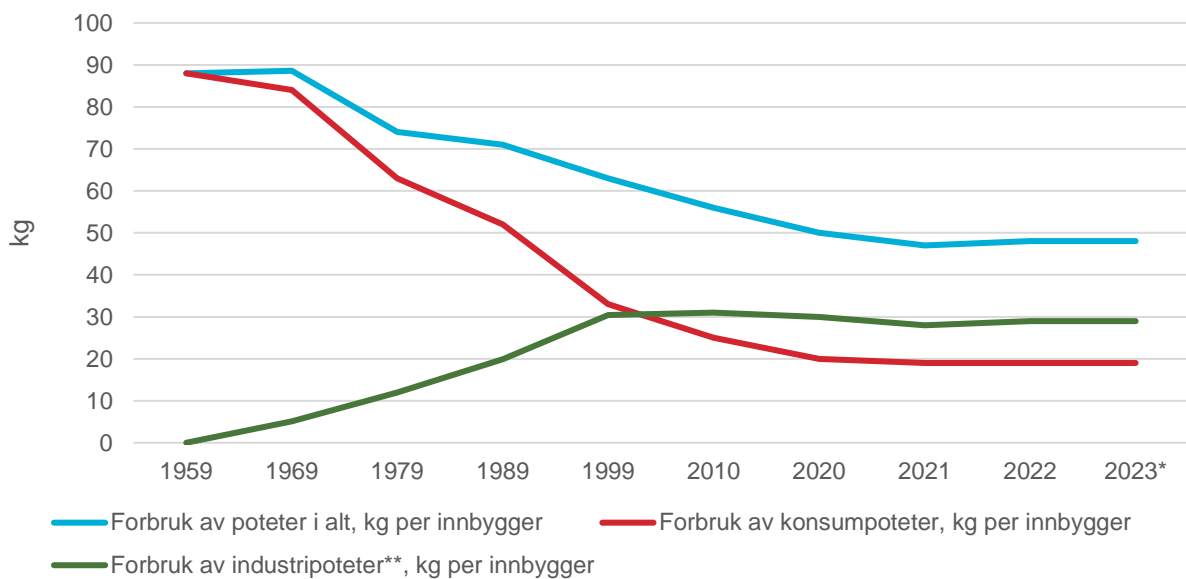
- **Konsumpoteter:** Rå, uskrellede poteter i vasket eller uvasket tilstand, som omsettes til forbruker. Omtales også som matpotet i enkelte forskrifter som vi har gjengitt i denne rapporten.
- **Produsent:** Potetdyrker. Omtales også som foretak i enkelte forskrifter som vi har gjengitt i denne rapporten.
- **Tilskuddsberettiget råvare i avrensordningen:** Avrenspotet, potet som er regulert ut av matpotetmarkedet, reststivelse og overskuddspotet fra industrien, usolgte poteter i slutten av sesong og poteter fra egne produsenter, jf. jordbruksavtalen.
- **Utsortert poteter:** Poteter som sorteres ut under produksjon fordi de ikke oppfyller kvalitetskravene som stilles av mottakeren.

2 Produksjon og marked

Poteten kom til Norge fra Europa i 1760-årene. I Norge var det en enorm økning i produksjonen utover på 1800-tallet. Produksjonen nådde et høydepunkt under første verdenskrig med ca. 900 000 tonn. En ny økning kom under og straks etter annen verdenskrig med topp i 1948 på 1,45 mill. tonn. Tall fra Totalkalkylen for jordbruket, avgitt i 2024, viser at det ble dyrket ca. 322 000 tonn poteter i 2023.

Forbruksmønsteret for poteter har endret seg mye de siste tiårene. Forbruket av konsumpoteter har gått stadig nedover, men har de siste årene stabilisert seg på cirka 19 kg per innbygger per år². Forbruket av bearbejdede potetprodukter (pommes frites, mos, chips etc.) økte betraktelig frem til cirka år 2000, men har siden ligget relativt stabilt på cirka 30 kg per innbygger.

* Foreløpig regnskap for 2023

** Eksklusive poteter til potetstivelse og potetsprit

Figur 1 Forbruk av konsumpoteter og industripoteter i kg per innbygger, 1959–2023

Kilder:

- Totalkalkylen for jordbruket. Jordbrukets totalregnskap 2022 og 2023. Budsjett 2024. Avgitt august 2024, Budsjettnemnda i jordbruket

- Totalkalkylen for jordbruket. Jordbrukets totalregnskap 2008 og 2009. Budsjett 2010. Avgitt juni 2010, Budsjettnemnda i jordbruket

2.1 Utvikling i potetareal og antall foretak med potetproduksjon

Tall fra 2023 viser at Innlandet, Vestfold og Telemark, Trøndelag og Viken er de fylkene der det produseres mest poteter. 86 prosent av alt potetareal i Norge i 2023 var i disse fylkene.³

Det totale potetarealet har i perioden 1999–2023 blitt redusert med omtrent 33 000 dekar, til 115 052 dekar i 2023.⁴ Dette utgjør en nedgang på 23 prosent. figur 2Nedgangen skjedde første del av perioden, mens

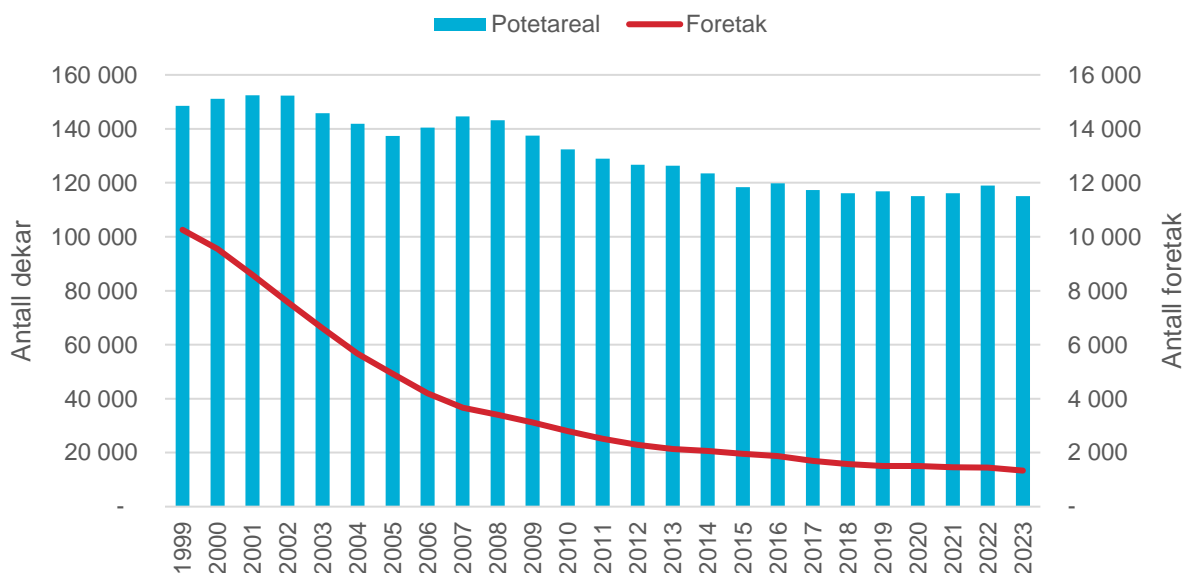
² Budsjettnemnda for jordbruket (2024). Totalkalkylen for jordbruket. Jordbrukets totalregnskap 2022 og 2023. Budsjett 2024.

³ Landbruksdirektoratet. Produksjonstilskuddstatistikk – PT-912.

⁴ Budsjettnemnda i jordbruket (2024). [Resultatkontrollen for gjennomføring av jordbrukspolitikken](#)

arealet har vært relativt stabilt siden 2015. Antall foretak med potetproduksjon er også kraftig redusert. I 1999 var det 10 260 foretak med potetproduksjon, i 2023 var det 1 336 foretak, en nedgang på 86 prosent.

Fra og med 2005 ble nytt digitalt kartverk gjennom gårdskartprosessen gradvis tatt i bruk. Dette ga mer nøyaktige arealmålinger enn tidligere, og har gitt en viss arealreduksjon. De nye kartene ble gradvis tatt i bruk ved kontroll av produksjonstilskuddssøknadene fra 2006, og overgangen ble fullført i 2014. Arealmålingene fra nytt kartverk i perioden 2005–2013 innebar en gjennomsnittlig reduksjon i arealet på ca. 3,3 prosent i de kommuner der kartverket ble tatt i bruk. Denne effekten kan skyldes både mer nøyaktige målinger og at endringer som har skjedd over tid først fanges opp når nytt kartverk tas i bruk.

*2023 er foreløpige tall

Figur 2 Utvikling i potetareal (dekar) og antall foretak med potetareal, 1999–2023

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket, 2024

Tabell 2 er fra Budsjettnemnda for jordbrukets resultatkontroll og viser antall jordbruksbedrifter med poteter fordelt etter størrelse på potetarealet. Potetarealet per jordbruksbedrift har økt betydelig, fra 14,5 dekar i 1999 til 86,1 dekar i 2023. I resultatkontrollen blir det vist til at mange av jordbruksbedriftene som har under 10 dekar poteter dyrker i stor grad poteter til eget bruk, og at når en ser bort fra enheter som har under 10 dekar var gjennomsnittet på 55,6 dekar i 1999 og 157 dekar i 2024.⁵ Tabell 2 og figur 3 viser strukturutviklingen i potetproduksjonen fra 1999–2022.

⁵ Budsjettnemnda i jordbruket (2024). [Resultatkontroll for gjennomføring av landbrukspolitikken](#).

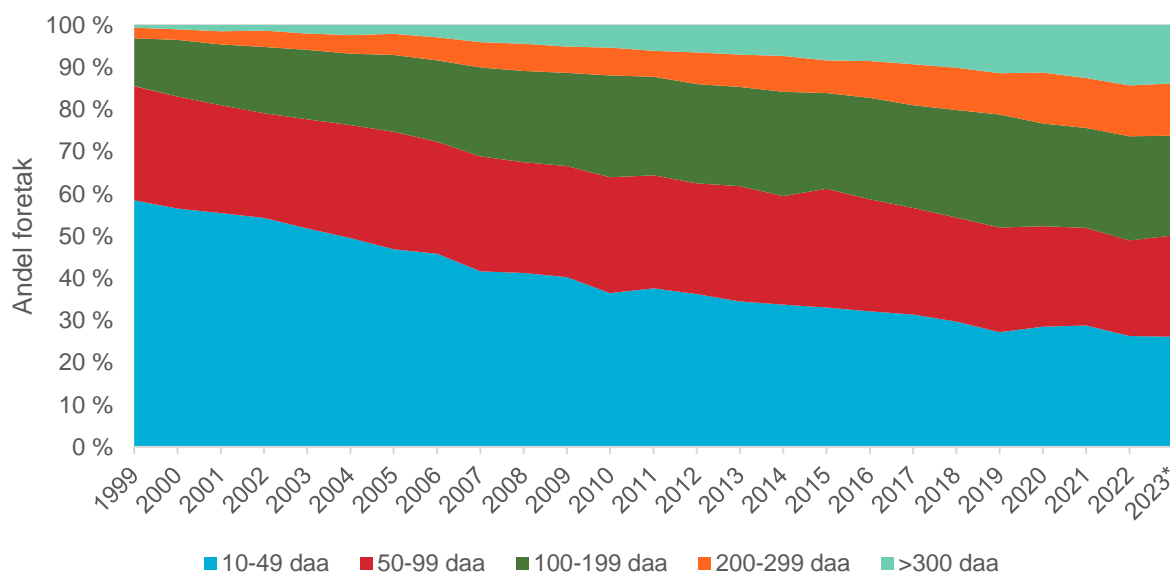
Tabell 2 Antall jordbruksbedrifter med potet etter potetareal

Arealgruppe, Dekar	1999	2010	2020	2022	2023*	Årlig % endring		
						99–10	10–20	20–23
< 10	7 831	1 512	704	686	612	-13,9	-7,4	-4,6
%	76	54	47	48	43			
10–49	1 420	468	228	198	189	-9,6	-6,9	-6,1
%	14	17	15	14	14			
50–99	657	352	191	171	174	-5,5	-5,9	-3,1
%	6	13	13	12	13			
100–199	276	310	195	186	171	1,1	-4,5	-4,3
%	3	11	13	13	13			
200–299	61	83	97	91	90	3,0	1,4	-2,5
%	1	3	6	6	7			
≥ 300	15	70	90	108	100	14,9	2,7	3,6
%	0	2	6	7	7			
Antall jordbruksbedrifter	10 260	2 795	1 505	1 442	1 336	-11,1	-6,0	-3,9
Antall daa	148 522	132 399	115 064	118 977	115 052	-1,0	-1,4	0,0
Daa/j.bedr., alle	14,5	47,4	76,5	82,5	86,1	11,4	4,9	4,0
Daa/j.bedr., >10 ¹⁾	55,6	100,7	141,7	155,8	157,0	5,5	3,5	3,5

* Foreløpige tall

1) Ekskl. jordbruksbedrifter med < 10 dekar potet

Kilde: Resultatkontrollen 2024, Budsjettnemnda for jordbruket

*2023 er foreløpige tall

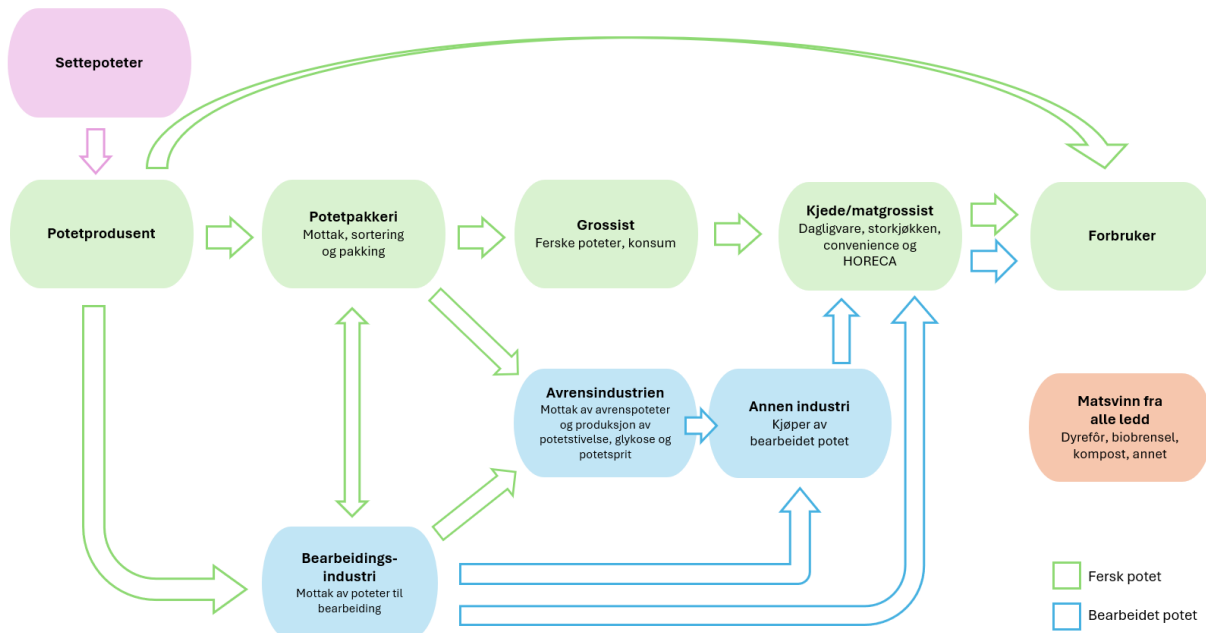
Figur 3 Foretak med potetareal, utvikling i fordeling innenfor størrelsesintervaller, 1999–2023. Foretak med potetareal som er mindre enn 10 dekar er ikke inkludert her

Kilde: Resultatkontrollen 2024, Budsjettnemnda for jordbruket

2.2 Varestrømmer i potetmarkedet

Potetmarkedet består av konsumpotet- og industripotetmarkedet. Det stilles forskjellige krav til poteter som dyrkes til forskjellige bruk. Det er noen potetsorter som både kan brukes som konsumpotet og til noen

typer bearbeiding. De to markedene er derfor ikke helt atskilt, og det kan gå poteter fra konsummarkedet til industrimarkedet, og omvendt, avhengig av potetsort.

Figur 4 Varestrømmer i potetmarkedet. Oversikten er forenklet for å gjøre den mer oversiktlig og må sees i sammenheng med beskrivelsen som er gitt i dette kapitlet.

Poteter som benyttes til andre formål enn de var dyrket for, kan være poteter som er avvist av et pakkeri, overskuddsproduksjon eller utsorterte poteter fra pakkeri. Visse sorter dyrket for konsummarkedet, kan for eksempel brukes til sous vide poteter, og overskudd av poteter dyrket for chipsproduksjon kan gå til konsummarkedet. Det er ikke aktuelt for chipsindustrien, eller pommes frites industrien, å kjøpe utsorterte konsumpoteter fra pakkerier til sin chipsproduksjon, dette gjelder også aktører som produserer pommes frites.

Visse sorter av settepoteter kan også brukes enten i konsummarkedet, eller i industrimarkedet. Over- og understørrelse av settepoteter går gjerne til slike formål.

Det aller meste av konsumpoteter leveres til pakkerier og pakkes for konsummarkedet. En del av potetene blir sortert ut og leveres til avrensordningen, bearbeidingsindustrien eller regnes som matsvinn (husdyrfôr, biobrensel m.m.).

Konsumpoteter selges også direkte fra produsentene til forbruker. Direktesalg kan f.eks. foregå via gårdsutsalg, REKO-ringer eller Bondens Marked.

Industripoteter brukes til forskjellig typer bearbeiding. Industriaktører produserer både ferdigvarer som pommes frites, chips eller lefser som er klare for konsum. Det produseres også råvarer, som potetterninger granulat eller potetflak, til annen næringsmiddelindustri.

Fra pakkeri eller industriaktører går varer til grossist og derfra via varierende antall mellomledd til dagligvare-, HORECA-, convenience-markedet eller storkjøkken.

Poteter kan gå til avrensordningen fra pakkerier, industriaktører, eller direkte fra produsent. Settepoteter kan også gå til avrensordningen. I henhold til jordbruksavtalen kan også poteter som er regulert ut av konsumpotetmarkedet, overskuddspotet fra industrien, usolgte poteter i slutten av sesong og poteter fra avrensindustriens egne produsenter benyttes som råvare av avrensindustrien. Avrensindustrien bruker nevnte råvarer til produksjon av stivelse, glykose og potetsprit som igjen brukes som råvare av andre næringsmiddelaktører.

Poteter som defineres som matsvinn kan komme fra alle ledd i verdikjeden.

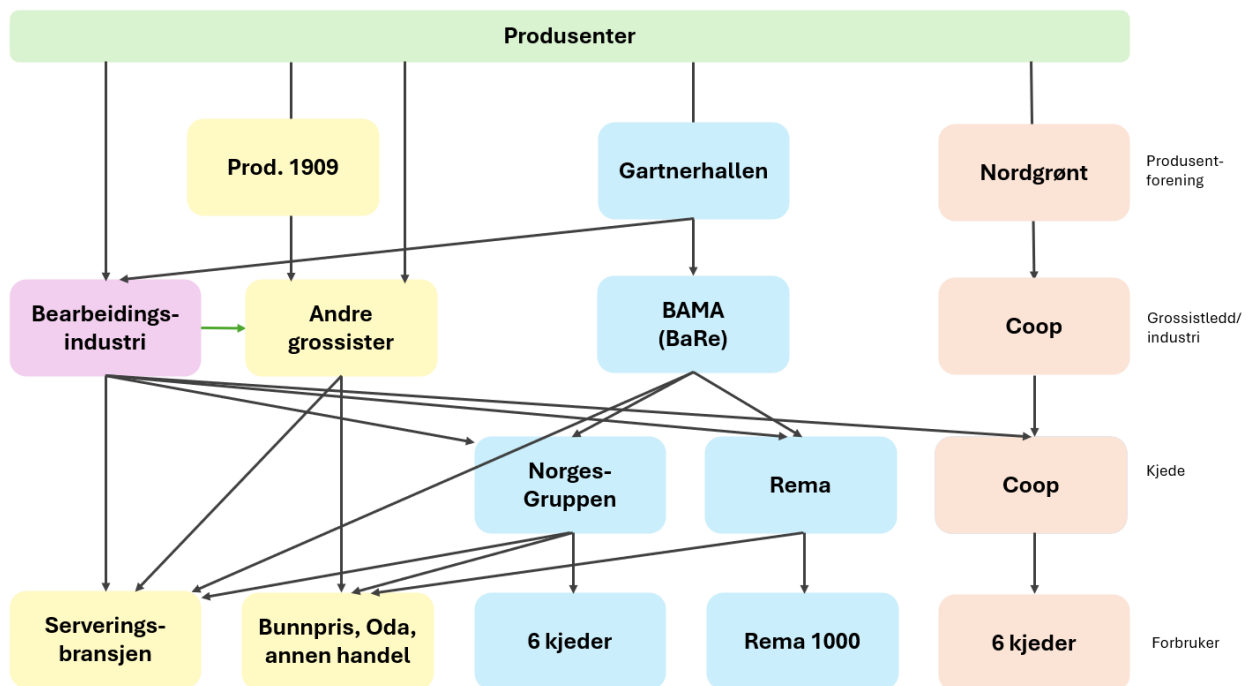
2.2.1 Vurdering av potetemarkedet

Selv om potetemarkedet er delt i to forskjellige produksjoner, konsumpoteter og industripoteter, er det en viss fleksibilitet. Produsenter som får sine poteter avvist av et pakkeri fordi de ikke oppfyller kvalitetskravene, kan minske det økonomiske tapet noe ved å selge potetene til bearbeidingsindustrien. Dette vil gi en bedre pris enn ved leveranse til avrensindustrien, selv om den vil være langt lavere enn konsumpotetprisen. Utfordringen med dette er dersom slike poteter kommer i konkurranse med kontraherte industripoteter, dette kan gi negative effekter for industripotetprodusenter.

Bruk av overskuddspoteter ment for chipsindustrien i konsummarkedet, vurderer vi som svært begrenset.

2.3 Et vertikaldelt marked

Konsummarkedet for potet er dominert av to store vertikale varekjeder. I den ene store varekjeden er Gartnerhallen produsentorganisasjon. De leverer til grossistene Bama og BaRe, som igjen leverer til matvarekjedene NorgesGruppen og Rema. I den andre varekjeden er Nordgrønt produsentorganisasjon, og de leverer til Coop sitt system. Utenom disse to kjedene finnes det produsenter som leverer poteter til mindre grossister, og som i stor grad er organisert i Produsentforeningen av 1909.

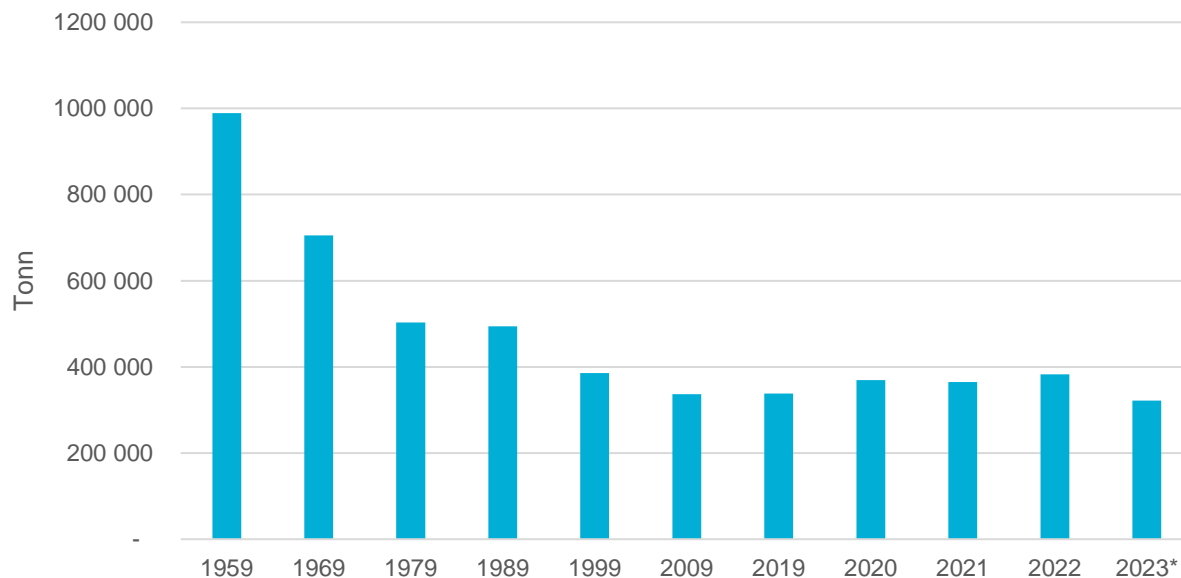

Figur 5 Overordnet bilde av verdikjeden i potetsektoren med sentrale aktører

2.4 Oversikt over produserte mengder og bruk av poteter

Figuren under viser bruttoproduksjonen av poteter hvert tiende år fra 1959 til 2019 og deretter årlig fra 2020 til 2023. Tallene er hentet fra Totalkalkylen for jordbruket, avgitt i 2024.

Foreløpige tall i Totalkalkylen viser at bruttoproduksjonen i 2023 var på 322 000 tonn, en nedgang på cirka 16 prosent fra 2022, og cirka 12 prosent ned fra 2021. 2023 var et år med store klimatiske utfordringer, med tørke på vårparten og flom på høsten. Dette førte til lavere potetavlinger enn normalt. Videre i dette kapittelet har vi derfor benyttet tall fra 2022, da vi anser dette som et mer representativt år. Det må likevel tas i betraktning at prosenttoll på potet ikke var innført på dette tidspunktet.

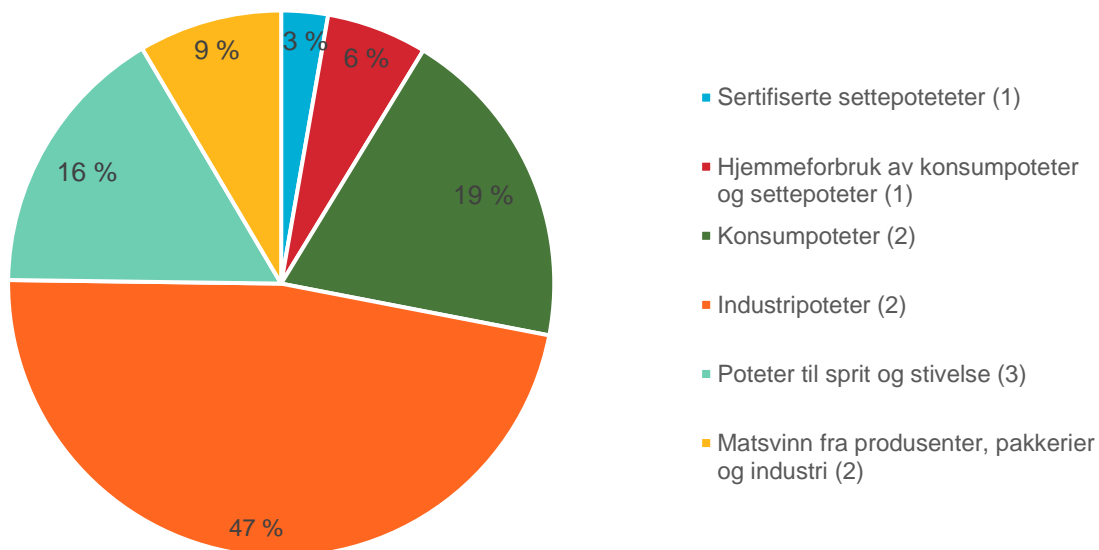

*Foreløpig regnskap

Figur 6 Bruttoproduksjon av poteter hvert tiende år fra 1959 til 2009 og i årene 2019–2023. Tall oppgitt i tonn

Kilder: Totalkalkylen for jordbruket for ulike år, Budsjettnemda for jordbruket

Figur 7 viser at 63 prosent av bruttoproduksjonen poteter som ble produsert i Norge i 2022 ble brukt til bearbejdede potetprodukter. Dette inkluderer potetsprit, stivelse og glykose. 19 prosent av bruttoproduksjonen var ordinær konsumpotet. Tre prosent av bruttoproduksjonen var sertifiserte settepoteter. Utover dette ble seks prosent betegnet som hjemmeforbruk av settepoteter og konsumpoteter. Ni prosent av potetene ble definert som matsvinn (husdyrfôr, biobrensel, kompost m.m.).

Figur 7 Anvendelse av poteter i Norge i 2022. Figuren viser andel av bruttoproduksjonen

Kilder:

(1) Totalkalkylen for jordbruket. Jordbrukets totalregnskap 2022 og 2023. Budsjett 2024. Avgitt august 2024, Budsjettnemda for jordbruket

(2) Matsvinn i jordbrukssektoren, kartlegging for 2022, rapport nr. 44/2023, Landbruksdirektoratet

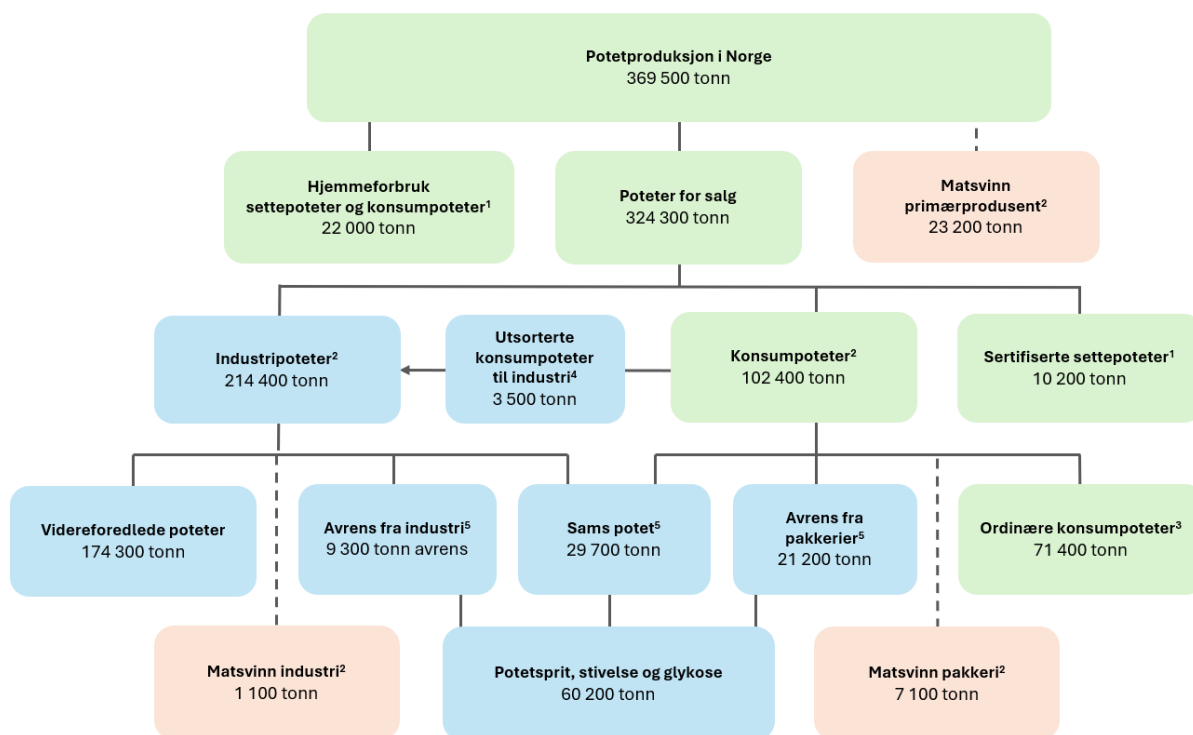
(3) Tall for sesongen 2022/23, HOFF SA

2.4.1 En overordnet oversikt over markedet

I figuren under har vi fremstilt potetmarkedet på et overordnet nivå med utgangspunkt i tall fra 2022. Vi har brukt de samme kategoriene som budsjettnemnda for jordbrukets Totalkalkyle. Kvantum har vi derimot hentet fra flere ulike kilder. Sertifiserte settepoteter, hjemmeforbruk av settepoteter og hjemmeforbruk av konsumpoteter, er hentet fra Totalkalkylen. Kvantum som defineres som matsvinn og brutto mengde poteter som industriforetak og pakkerier har mottatt, har vi hentet fra Landbruksdirektoratets årlige matsvinnundersøkelse. Omsatte mengder konsumpoteter er rapportert av grossister til Landbruksdirektoratet. Kvantum poteter til produksjon av sprit og stivelse, har vi mottatt fra avrensindustrien.

Når vi legger sammen kvantum poteter fra alle kategoriene kommer vi til et tall på bruttoproduksjon av poteter som er lavere enn det som kommer frem i Totalkalkylen. Tallene direktoratet har tilgang til gir en bruttoproduksjon i 2022 på 369 500 tonn, cirka 13 500 tonn mindre enn i Totalkalkylen som viser 383 000 tonn i 2022. Det er flere årsaker og teorier om hvorfor tallene avviker fra hverandre, og disse vil vi adressere videre gjennom kapittel 2.4.

Selv om det er flere usikkerhetsmomenter knyttet til tallene som ligger bak figur 8, mener vi at tallene gir et godt bilde av potetmarkedet i 2022.

Figur 8 Oversikt over kvantum og bruk av poteter til ulike formål i 2022. Alle tall er avrundede

Kilder:

¹ Totalkalkylen for jordbruket. Jordbrukets totalregnskap 2022 og 2023. Budsjett 2024. Avgitt august 2024, Budsjettnemnda for jordbruket

² Matsvinn i jordbrukssektoren, kartlegging for 2022, rapport nr. 44/2023, Landbruksdirektoratet

³ Omsatt mengde konsumpoteter i 2022 rapportert fra grossister til Landbruksdirektoratet

⁴ Undersøkelse blant potetpakkeriene utført av Landbruksdirektoratet i januar 2025

⁵ Tall for sesongen 2022/23, HOFF SA

2.4.2 Industripoteter

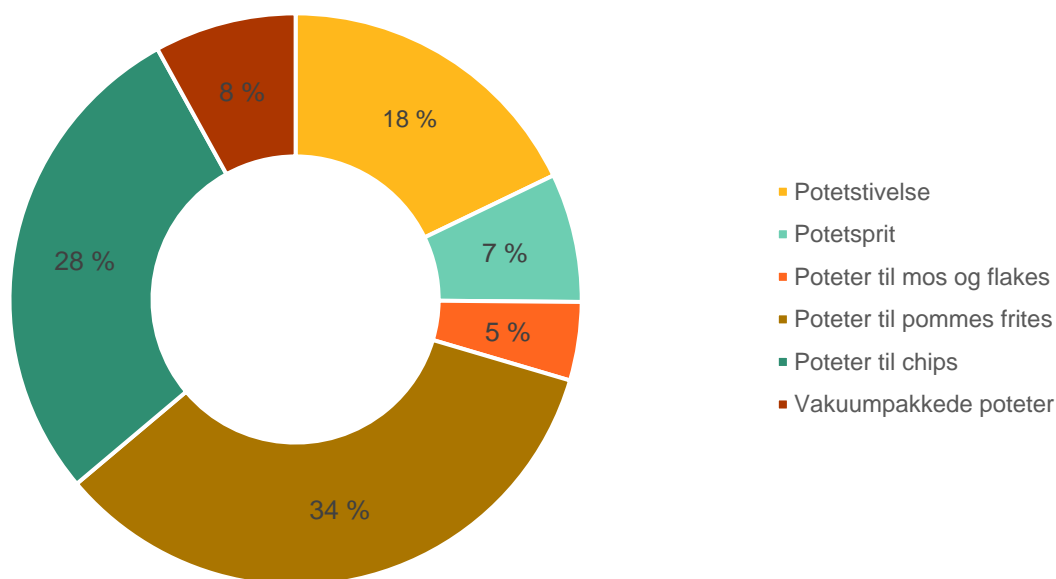
Ifølge Totalkalkylen var kvantum poteter til produksjon av potetmos, flak, pommes frites, chips etc. på 153 000 tonn i 2022. I tillegg kommer poteter brukt til produksjon av sprit, stivelse og glykose på 51 400 tonn.

Imidlertid viser tall som Landbruksdirektoratet har hentet inn i forbindelse med den årlige matsvinnundersøkelsen hos industriaktører, samt tall som direktoratet mottar i forbindelse med søknader om råvarepriskompensasjon (RÅK-tilskudd), at industriaktører mottok cirka 214 400 tonn poteter i 2022. Dette inkluderer poteter avrensindustrien mottok, utenom avrenspoteter. Av dette ble 174 300 tonn brukt til videreforedele potetprodukter (pomes frites, chips, lomper, flak, granulater, sous vide m.m.). Direktoratets tall er mer enn 20 000 tonn høyere enn tallene i Totalkalkylen. Den største differansen ser vi i kategorien «Vakuumpakkede poteter m.m.» (sous vide) der kvantumet er en god del lavere i Totalkalkylen enn i tallene direktoratet har hentet inn gjennom matsvinnundersøkelsen.

Cirka 60 200 tonn ble brukt av avrensindustrien til produksjon av sprit, stivelse og glykose. Dette tallet inkluderer utsortert potet fra industriaktører og pakkerier, usolgte poteter, poteter avvist av pakkerier og industri, og kontraherte poteteter til stivelsesproduksjon.

Av de 214 400 tonnene industriaktørene mottok i 2022, ble 1 100 tonn regnet som matsvinn. Se kapittel 2.4.6 for mer informasjon om matsvinn fra industrien.

Industripoteter benyttes til mange ulike produkter. Figur 9 viser fordeling av poteter til industriformål basert på tall fra Totalkalkylen fra 2022. Majoriteten, 62 prosent, ble brukt til produksjon av pommes frites og chips. Poteter til produksjon av stivelse (mel og glykose) stod for 18 prosent av industripotetvolumet, mens mindre kvantum gikk til produksjon av vakuumpakkede poteter (8 prosent), potetsprit (7 prosent) og mos og flakes (5 prosent).

Figur 9 Anvendelse av poteter til bearbeiding i 2022

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Jordbrukets totalregnskap 2022 og 2023. Budsjett 2024. Avgitt august 2024, Budsjettnemda for jordbruket

2.4.3 Konsumpoteter

Tall fra Landbruksdirektoratets matsvinnundersøkelse viser at potetpakkerier mottok 102 400 tonn poteter i 2022. I undersøkelsen har 21 pakkerier svart. Produsenter som pakker poteter på egen gård, mottar ikke undersøkelsen om matsvinn fra Landbruksdirektoratet; da disse skal rapportere svinnet sitt gjennom potet-

og grovfôrundersøkelsen som Statistisk sentralbyrå (SSB) sender ut. Tallene som viser mottatt mengde er derfor usikre.

Grossistene rapporterer ukentlig omsatt mengde konsumpoteter til Landbruksdirektoratet. I 2022 var mengden omsatte poteter (målprisvare, mandelpoteter og småpoteter) cirka 71 400 tonn potet. Tallet er noe høyere enn dersom vi går ut ifra mottatt mengde poteter hos pakkeriene, 102 400 tonn, og trekker ifra matsvinn, avrens og poteter solgt til industrien. Den viktigste årsaken til avviket er at enkelte pakkerier ikke har oppgitt mottatt mengde poteter i direktoratets matsvinnundersøkelse, samt enkelte feilrapporteringer.

2.4.4 Sertifiserte settepoteter

Ifølge Budsjettnemda for jordbrukets totalkalkyle ble det solgt 10 200 tonn sertifiserte settepoteter i 2022.

2.4.5 Hjemmeforbruk

Budsjettnemda bruker betegnelsen «hjemmeforbruk» om egne settepoteter, eget forbruk av konsumpoteter og poteter produsentene har brukt til husdyrfôr. Ifølge Totalkalkylen utgjorde dette totalt 59 000 tonn i 2022, 15 prosent av total bruttoavling.

- **Settepoteter fra egen avling**
Budsjettnemda for jordbruket har beregnet forbruket av settepoteter fra egen avling til 19 000 tonn i 2022.
- **Konsumpoteter**
Videre har de beregnet hjemmeforbruket av konsumpotet til å være cirka 3 000 tonn i samme år.
- **Husdyrfôr**
I Totalkalkylen skriver Budsjettnemda at «Poteter til fôr framkommer som en rest når all registrert anvendelse til salg, pluss det beregnede hjemmeforbruket av matpoteter og settepoteter, og det anslåtte svinnet, er trukket fra.» For 2022 er dette beregnet til 37 000 tonn. SSB kartlegger imidlertid matsvinn hos produsentene, og for 2022 har produsentene rapportert et kvantum poteter til husdyrfôr på 10 895 tonn poteter (se mer informasjon om matsvinn i kapittel 2.4.6).

Ved å bruke matsvinntallene fra SSB kan det se ut til at det totale hjemmeforbruket utgjorde 32 895 tonn i 2022 (settepoteter 19 000 tonn, konsumpoteter 3 000 tonn og husdyrfôr 10 895 tonn), og ikke 59 000 tonn. 32 895 tonn utgjør i underkant av 9 prosent av total bruttoavling.

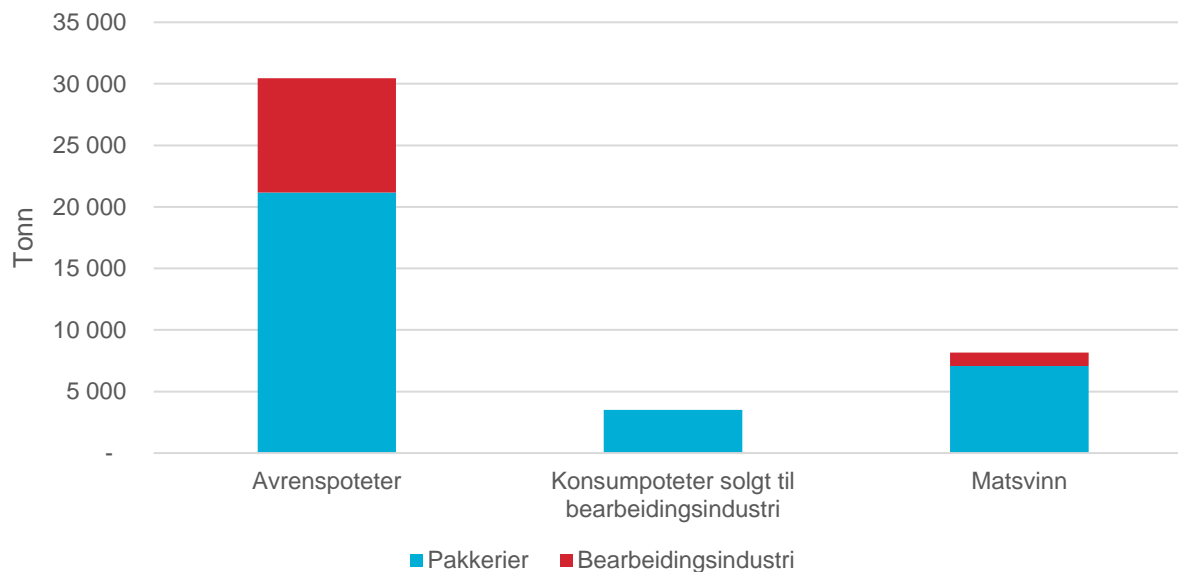
Fordeler vi det totale hjemmeforbruket på antall foretak med potetproduksjon i 2022 (1 442 stykk) utgjør det i underkant av 23 tonn per foretak.

2.4.6 Utsorterte poteter fra pakkerier og bearbeidingsindustri

Av det totale kvantumet poteter som pakkeriene mottok i 2022 ble i gjennomsnitt 31 prosent utsortert. Utsorteringsprosenten er beregnet ut ifra tall direktoratet har mottatt om matsvinn, avrens og salg av poteter fra pakkerier til industriaktører.

Hos industriaktørene ble i gjennomsnitt seks prosent utsortert. Majoriteten av disse potetene ble sendt til avrensindustrien; en mindre andel endte opp som matsvinn. Poteter som avrensindustrien har kjøpt inn til sin produksjon av sprit og stivelse er holdt utenom. Dette gjelder f.eks. poteter dyrket på kontrakt til stivelsesproduksjon, avviste poteter, usolgte poteter i slutten av sesongen mv.

Tall som Landbruksdirektoratet har adgang til viser at nesten 32 000 tonn poteter ble utsortert fra pakkerier og hos industriforetak i 2022.

Figur 10 Bruk av utsorterte poteter fra pakkerier og bearbeidingsindustri i 2022. Tall i tonn

Kilder:

- Matsvinn i jordbrukssektoren, kartlegging for 2022, rapport nr. 44/2023, Landbruksdirektoratet
- Undersøkelse blant potetpakkeriene utført av Landbruksdirektoratet i januar 2025
- Tall for sesongen 2022/23, HOFF SA

Figuren over viser utsorterte poteter fra pakkerier og industri fordelt på avrens (72 prosent), poteter solgt fra pakkerier til bearbeidingsindustri (8 prosent), og poteter som endte opp som matsvinn (19 prosent). Enkelte pakkerier har informert direktoratet om at små kvantum utsortert potet doneres til veldedige formål.

2.4.6.1 Avrenspoteter

En viktig avsetningskanal for utsorterte poteter hos pakkeriene er å sende dem som avrens til avrensindustrien. Formålet med avrensordningen er å sikre avsetning av norskproduserte avrenspoteter. Ordningen bidrar til at et mulig avfallsprodukt går inn i en verdikjede hvor sluttproduktene er sprit, stivelse eller glykose. Se kapittel 3.3 og kapittel 4 for mer informasjon om avrensordningen.

Tall mottatt fra avrensindustrien viser at 70 prosent av avrenspotetene som avrensindustrien mottok i sesongen 2022/23 kom fra pakkerier. De øvrige 30 prosentene kom fra bearbeidingsindustrien. I tillegg til avrenspotet fra pakkerier og bearbeidingsindustri, mottok avrensindustrien usolgte poteter, avviste poteter fra pakkerier og industriforetak, og poteter dyrket på kontrakt til stivelsesproduksjon. Totalt utgjorde dette 60 200 tonn poteter som ble brukt til produksjon av sprit, stivelse og glykose. I tillegg til dette mottok avrensindustrien reststivelse fra bearbeidingsindustrien som ble brukt som råstoff til spritproduksjonen.

2.4.6.2 Salg til bearbeidingsindustri

En annen avsetningskanal for utsorterte poteter fra pakkerier, er salg til bearbeidingsindustri. Undersøkelser som Landbruksdirektoratet har gjort i forbindelse med denne utredningen, viser at pakkeriene solgte cirka 3 500 tonn utsorterte poteter til industriforetak i 2022.

2.4.6.3 Matsvinn

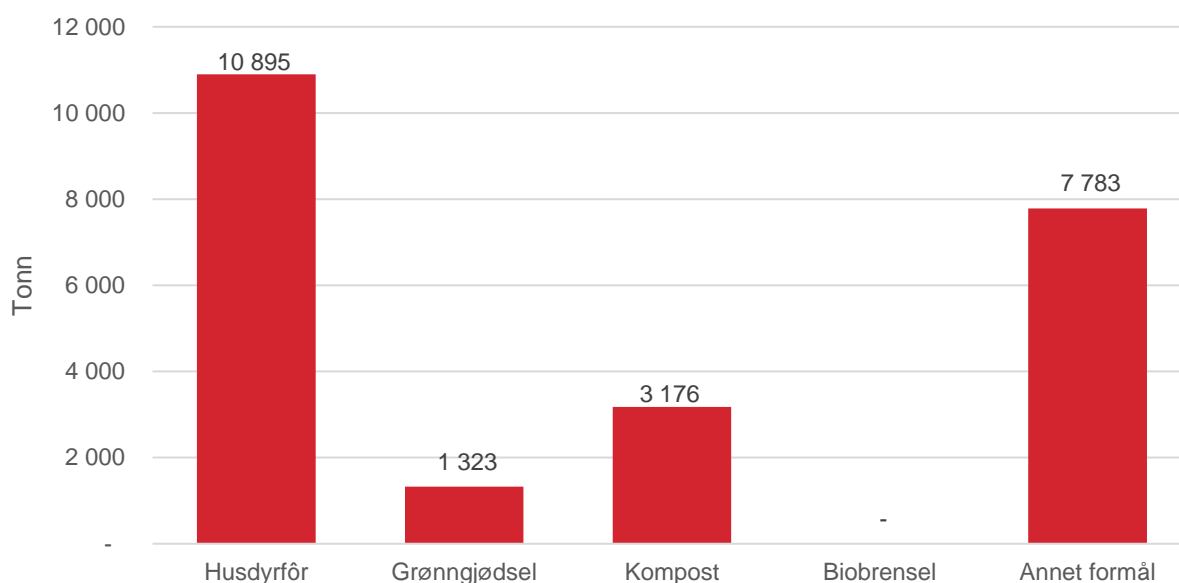
Majoriteten av utsorterte poteter, som ikke sendes til avrensindustrien, og som ikke selges fra pakkerier til bearbeidingsindustri, ender opp som matsvinn.

Regjeringen og en rekke norske bransjeorganisasjoner, inkludert Norges Bondelag og Norges bonde- og småbrukarlag, har undertegnet en bransjeavtale om reduksjon av matsvinn. I denne avtalen blir matsvinn definert på følgende måte:

Matsvinn omfatter alle nyttbare deler av mat produsert for mennesker, men som enten kastes eller tas ut av matkjeden til andre formål enn menneskeføde, fra tidspunktet når dyr og planter er slaktet eller høstet.

SSB henter hvert år inn informasjon om matsvinn hos potetprodusenter gjennom sin potet- og grovfôrundersøkelse. I undersøkelsen skal jordbruksforetakene fordele matsvinnet på følgende kategorier: husdyrfôr, biobrensel, kompost, grønn gjødsling og andre formål.

Figur 11 viser kvantum poteter som endte som matsvinn hos potetprodusenter i 2022. Majoriteten, 10 895 tonn, ble brukt til husdyrfôr.

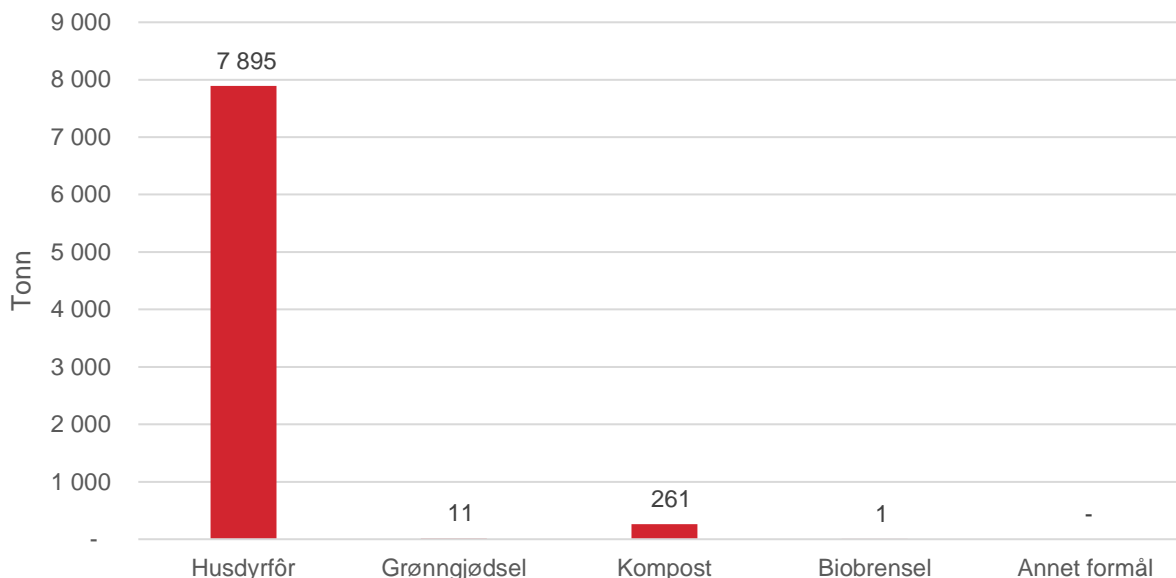
Figur 11 Kvantum poteter som endte som matsvinn hos potetprodusenter i 2022. Tallene er oppgitt i tonn

Kilde: Potet og grovfôravlinger 2022, Statistisk sentralbyrå

Jordbruksforetakene har rapportert at 7 783 tonn poteter gikk til «annet formål». I rapporten Matsvinn i jordbrukssektoren, kartlegging for 2022, peker Landbruksdirektoratet på en mulig årsak til det høye kvantumet: «Det er sannsynlig at en del jordbruksforetak fremdeles rapporterer avrenspotet som matsvinn. En tredel av matsvinnet av potet som er rapportert fra jordbruksforetakene er oppgitt å gå til «andre formål».» I forbindelse med denne utredningen har avrensindustrien informert direktoratet om at cirka 5 000 tonn avrenspotet ble levert direkte fra potetprodusenter i 2022. Hele eller deler av dette kvantumet kan ha blitt ført som «annet formål» i SSBs matsvinnundersøkelse.

Poteter som av forskjellige grunner ikke tas opp, eller som blir utsortert og lagt direkte tilbake på jorden under opptak, faller ikke inn under definisjonen av matsvinn. Det finnes ingen statistikk over hvor store kvantum dette utgjør. Det er sannsynlig at en del av disse potetene kunne ha gått til avrensindustrien, om ikke til andre formål.

Matsvinn som oppstår hos pakkeriene og i råvaremottaket hos bearbeidingsindustrien kartlegges årlig av Landbruksdirektoratet. I undersøkelsen skal foretakene fordele matsvinnet på de samme kategoriene som potetprodusentene: husdyrfôr, biobrensel, kompost, grønn gjødsling og andre formål. Resultatene for 2022 kan sees i figur 12.

Figur 12 Kvantum matsvinn fra pakkerier og bearbeidingsindustri i 2022. Tallene er oppgitt i tonn

Kilde: Landbruksdirektoratets matsvinnundersøkelse 2022

Majoriteten av poteter som ble rapportert som matsvinn fra pakkerier og bearbeidingsindustri ble brukt som husdyrfôr i 2022. Relativt små kvantum ble brukt som grønngjødsel, kompost og biobrensel.

Ifølge Mattilsynet er det ingen restriksjoner for bruk av poteter til dyrefôr. Forbud mot spredning av enkelte plantesykdommer, inkludert flere sykdommer på potet, er imidlertid regulert i forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere (FOR-2000-12-01-1333).

For mer informasjon om matsvinn i grøntsektoren viser vi til Landbruksdirektoratets rapporter «Matsvinn i grøntsektorens primærledd, årsaker og tiltak» fra 2023 og «Matsvinn i jordbrukssektoren, kartlegging for 2022».

2.5 Import av poteter

Importen av poteter har vært relativt stabil i mange år, men har hatt noe nedgang de siste to årene. Det kan være flere grunner til variasjoner i importen. Resultatet av norsk sesong spiller inn, i tillegg til forbruksendringer, og industriens arbeid med å dekke sitt behov med en økende andel norske poteter. Industrien importerer kun en liten andel av totalimporten.

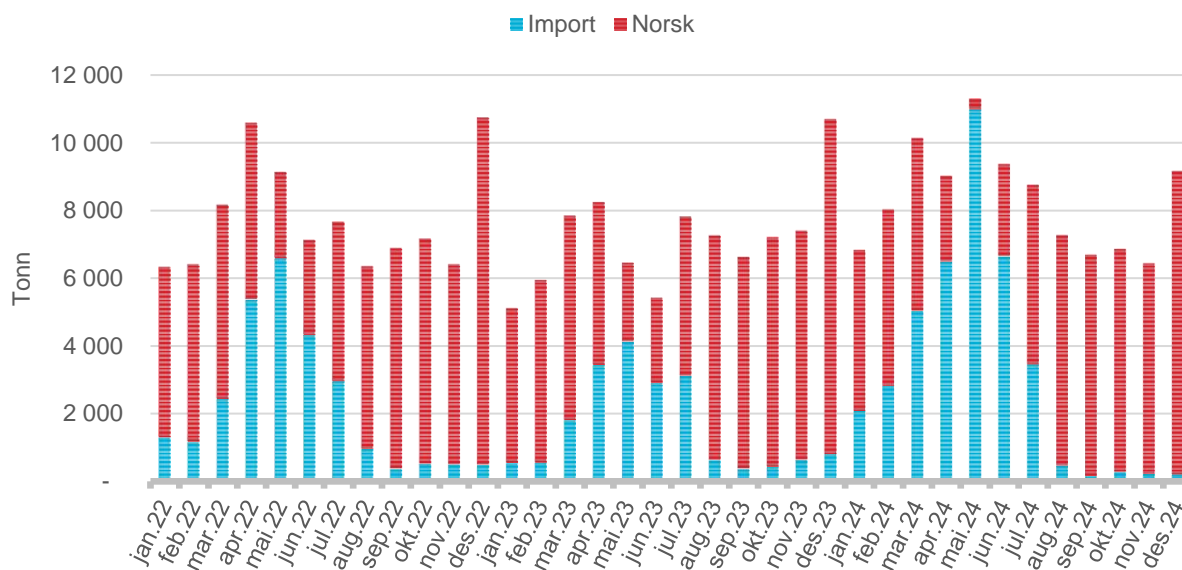
Det har årlig blitt importert en del ferske poteter, under posisjon 07.01. i tolltariffen, både med ordinær og nedsatt tollavgiftssats, som supplement til norsk produksjon. Importen har i hovedsak vært stor på vårparten, når norske lagre begynner å bli tomme, før ny norsk sesong er i gang.

Helsedirektoratet viser selvforsyningsgraden for matvarer i sin årlige rapport «Utviklingen i norsk kosthold». Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) utfører beregningen og omregner produksjons- og handelstall fra vekt til energi (TJ). Oversiktene i rapporten viser at selvforsyningsgraden for ferske poteter, målt i energi, har økt de siste årene. Fra å ha vært på om lag 75 prosent i 2014 er selvforsyningsgraden på over 80 prosent i 2024.

Tabell 3 Import av poteter fordelt på tolltariffens varenummer. Tonn

Varenummer	Varenavn	1999	2010	2020	2021	2022	2023	2024
07.01.9011	Nypoteter, friske eller kjølte, i tiden 15. mai – 15. juli	9 679	3 908	1 971	1 663	1 787	1 657	3 760
07.01.9018	Poteter, friske eller kjølte, i tiden 15. mai – 15. juli, ikke skrelte/avskallede, ikke sette- og nypoteter	3 216	19 034	20 372	11 773	6 488	4 162	10 527
07.01.9022	Nypoteter, friske eller kjølte, i tiden 1.april –14. mai, ikke skrelte/avskallede, ikke sette- og nypoteter	-	717	6 550	6 484	6 132	4 851	2 404
07.01.9028	Poteter, friske eller kjølte, i tiden 16. juli – 14. mai, ikke skrelte/avskallede, ikke sette- og nypoteter	-	25 727	28 731	20 887	12 610	8 724	22 168
07.01.9021	Erstattet av .9022	20	-	-	-	-	-	-
07.01.9029	Erstattet av .9028	30 520	-	-	-	-	-	-
Totalsum		43 435	49 386	57 624	40 807	25 230	19 394	38 859

Figur 13 viser omsatt norsk potet i konsummarkedet og importen av ferske poteter, fordelt per måned i årene 2022, 2023 og 2024.

Figur 13 Omsatt norsk potet i konsummarkedet og import av ferske poteter fordelt per måned i årene 2022, 2023 og 2024. Tonn

Importen av ferske poteter har blitt redusert de siste årene, sammenlignet med tall vi har undersøkt fra 2010 og 2020. Spesialpoteter, som blant annet bakepoteter, Amandine og andre småpoteter har jevnlig blitt importert. I Norge produseres det stadig mer småpoteter, og også andre sorter som konkurrerer med importen.

Tabell 4 Importert mengde poteter og gjennomsnittlig importverdi

År	Importmengde (tonn)	Gjennomsnittspris, kr per kg
2017	44 114	5,28
2018	59 873	4,29
2019	37 912	5,69
2020	57 624	4,81
2021	40 807	5,10
2022	27 017	6,29
2023	19 394	8,82
2024	38 859	8,78

2.5.1 Prosenttoll

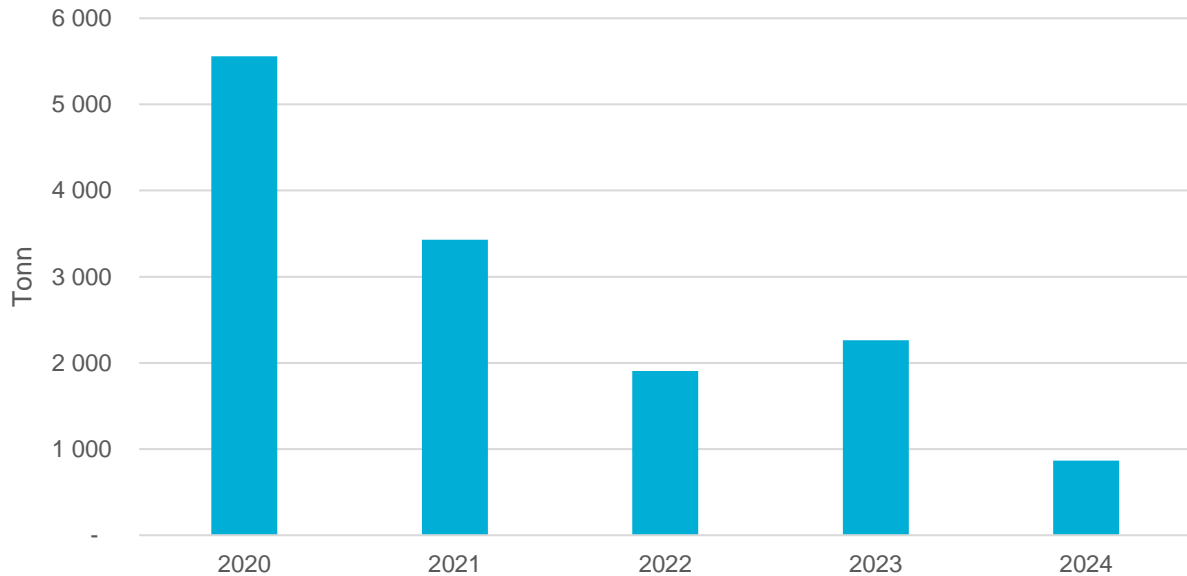
Stortinget vedtok i statsbudsjettet for 2024 å legge om fra kronetoll til prosenttoll for bl.a. poteter, potetflak og potetgranulat. Omleggingen skjedde fra 1. januar 2024 med formål å gi økt beskyttelse for norsk produksjon og dermed styrke avsetningsgrunnlaget. Tabell 5 viser oversikt over varenumre som gikk over til prosenttoll fra kronetoll.

For at aktørene skulle tilpasse seg endringen, ble det vedtatt en overgangsordning for alle de aktuelle varenumrene til 31. august 2024. I tillegg bestemte Landbruks- og matdepartementet at det for bakepoteter og industripoteter skulle gis ytterligere overgangsordninger. Landbruksdirektoratet ble bedt om å sette tollavgiftssatsene på et nivå som ga mulighet for import til et norsk prisnivå for bakepoteter i perioden 1. september 2024 – 31. august 2025 og industripoteter i perioden 1. mars – 31. juli 2025. På bakgrunn av dette ble tollavgiftssatsen for bakepoteter administrert til 15 prosent av verdien (PAV) og industripoteter til null PAV.

Tabell 5 Oversikt over varer som gikk over til prosenttoll fra kronetoll

Varenumm er	Varenavn	Tollavgifts sats	
		T.o.m. 31.8.2024	F.o.m. 1.9.2024
07.01.1000	Settepoteter, friske eller kjølte	1,15 kr/kg	95 %
07.01.9011	Nypoteter, friske eller kjølte, i tiden 15.5. – 15.7.	2,17 kr/kg	191 %
07.01.9018	Poteter, friske eller kjølte, i tiden 15.5.-15.7. ikke skrelte/avskallede, ikke sette- eller nypoteter	2,17 kr/kg	191 %
07.01.9022	Nypoteter, friske eller kjølte, i tiden 1.4.-14.5. ikke skrelte/avskallede, ikke sette- eller nypoteter	1,12 kr/kg	100 %
07.01.9028	Poteter, friske eller kjølte, i tiden 16.7.-14.5. ikke skrelte/avskallede, ikke sette- eller nypoteter	1,12 kr/kg	100 %
07.12.9011	Poteter, tørkede, også oppdelte, ikke videre tilberedte	12,38 kr/kg	209 %
07.12.9012	Poteter, tørkede, også knuste eller pulveriserte	12,38 kr/kg	209 %
11.05.1000	Mel og pulver av poteter	12,38 kr/kg	209 %
11.05.2000	Flak, granuler og pelleter av poteter	12,38 kr/kg	209 %

Figur 14 viser at etter overgangen til prosenttoll i september 2024 sank importen betraktelig i forhold til importen i samme periode i årene før. Det aller meste av importen er bakepoteter.

Figur 14 Import av poteter i 2020–2024, i månedene september–desember

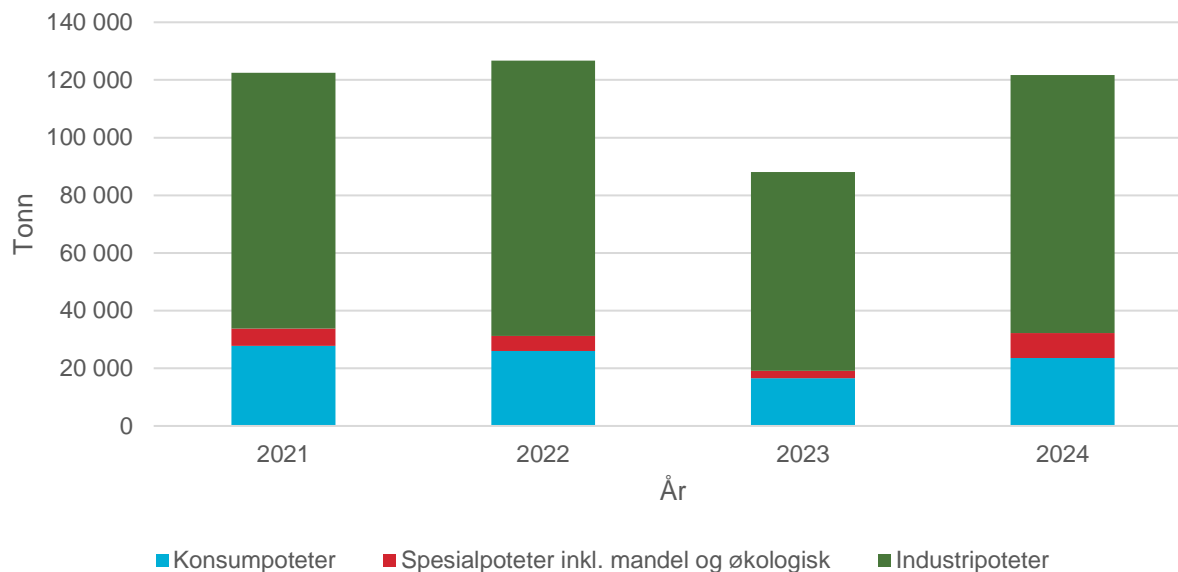
2.6 Lagerbeholdninger

Landbruksdirektoratet henter inn oversikt over lagerbeholdninger for poteter til både konsum og industrimarkedet gjennom lagringssesongen. Lagerbeholdninger hentes inn på fem fastsatte telledatoer og gir en god indikasjon på hva som ligger på lager hos produsenter og pakkerier. Det hentes også inn lagertall på råvare til industriproduksjon. Kvaliteten på statistikken avhenger av antallet respondenter.

Lagerbeholdningene har frem til og med 2023 blitt hentet inn per 1. november, 1. januar, 1. mars og sist per 15. april. Lagerbeholdningen per 1. november av poteter til pommes frites- og chipsproduksjonen har dannet grunnlaget for vurderinger av avlingssvikt i henhold til forskrift om administrative tollnedsettelse (FAT) sammen med innhenting av kontraherte mengder (se kap. 3.6.2) for mer informasjon om denne ordningen). Lagerbeholdningen per 1. november danner, sammen med informasjon fra grossistene, også grunnlag for GPS' sin vurdering av behovet for å iverksette avsetningstiltak for konsumpoteter (for mer informasjon om markedsregulering, se kap. 3.5).

For sesongen 2024/25 var det et ønske fra bransjen å endre systemet slik at det hentes inn foreløpige lagerbeholdningstall per 15. oktober, og deretter mer sikre tall per 15. november til erstatning for tellingen per 1. november.

Lagringssårets første telling, som hittil har vært per 1. november, gir en god pekepinn på hvordan årets sesong er sammenlignet med tidligere år.

Figur 15 Lagerbeholdning av poteter per 1. november 2021, 2022, 2023 og per 15. november 2024

2.7 Lageroppgradering

For å kunne være selvforsynte med poteter gjennom hele året er det en forutsetning å øke lagringskapasiteten. Dette må gjøres ved å oppgradere eksisterende lager og bygge nye lagre for bedre lagring av poteter. Dagens lagerfasiliteter er tidvis utdaterte, og lagrede poteter holder ikke god nok kvalitet utover ettervinteren og våren.

Klimaendringer med større variasjoner i temperaturen gjennom lagringssesongen, medfører behov for å kunne regulere temperatur og andre forhold på lager, noe det ikke har vært like stort behov for tidligere. For mer informasjon viser vi Norsk Landbruksrådgivning og SINTEF sin rapport «Status og behov innen potet- og grønnsakslager» fra 2021.

Vi har mottatt innspill fra referansegruppen om at det er nødvendig med støtte til bygging og oppgradering av potetlagre.

3 Landbrukspolitiske virkemidler og rammebetingelser

I dette kapittelet har vi beskrevet de forskjellige virkemidlene og rammebetingelsene som gjelder for potetsektoren. Vi har mottatt innspill om behov for endringer i avrensordningen og i målpriskurven. Dette omtales nærmere i henholdsvis kapittel 4 og kapittel 5.2.4.

3.1 Tilskudd til sertifisert settepotetavl

Sertifiserte settepotetforretninger kan søke om tilskudd til nedskrivning av prisen på settepoteter i klassene prebasis, basis og sertifisert, og til avl av klon, prebasis, basis og sertifiserte settepoteter. I tillegg kan settepotetforretninger søke om tilskudd til:

- Drift og vedlikehold av nødvendige veksthus m.m.,
- Arealtilskudd for dyrking av prebasis, distriktstilskudd for sertifiserte settepoteteter av klassene prebasis, basis og sertifisert dyrket i Nord-Norge, og
- Frakttilskudd for frakt av settepoteter av klassene prebasis, basis og sertifisert.

Ordningen er regulert gjennom forskrift om tilskudd til sertifisert settepotetavl (FOR-2002-07-03-780).

Formålet med å gi tilskudd til statskontrollert settepotetavl er å stimulere til økt bruk av settepoteter av høy kvalitet. Bevilgningen i 2025 er på 18,6 mill. kroner, en økning på 2,0 mill. kroner fra 2024.

3.2 Tilskudd til primærprodusent

3.2.1 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Foretak med potetproduksjon kan gis areal- og kulturlandskapstilskudd (AK-tilskudd). Alt potetareal kan gi grunnlag for tilskudd, det skilles ikke på potet til konsum og potet til bearbeiding.

Formålet med areal- og kulturlandskapstilskuddet er å bidra til å skjøtte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål. Tilskuddet skal også bidra til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner, og mellom distrikter med varierende driftskostnader og avlingsnivå.

Arealtilskuddet gis for vekstgruppene grovfôr, korn, grønnsaker, potet, frukt og bær m.m., og det er ulike tilskuddssatser for de ulike vekstgruppene. Tilskuddet gis per dekar. Arealtilskuddet har distriktsdifferensiering, og satsene varierer ut ifra hvor i landet arealene befinner seg. For vekstgruppene korn, grønnsaker, frukt og bær er det i tillegg strukturdifferensiering, hvor satsene per dekar trappes ned med økende areal per foretak. Kulturlandskapstilskuddet gis per dekar jordbruksareal, med lik sats uavhengig av vekstgruppe.

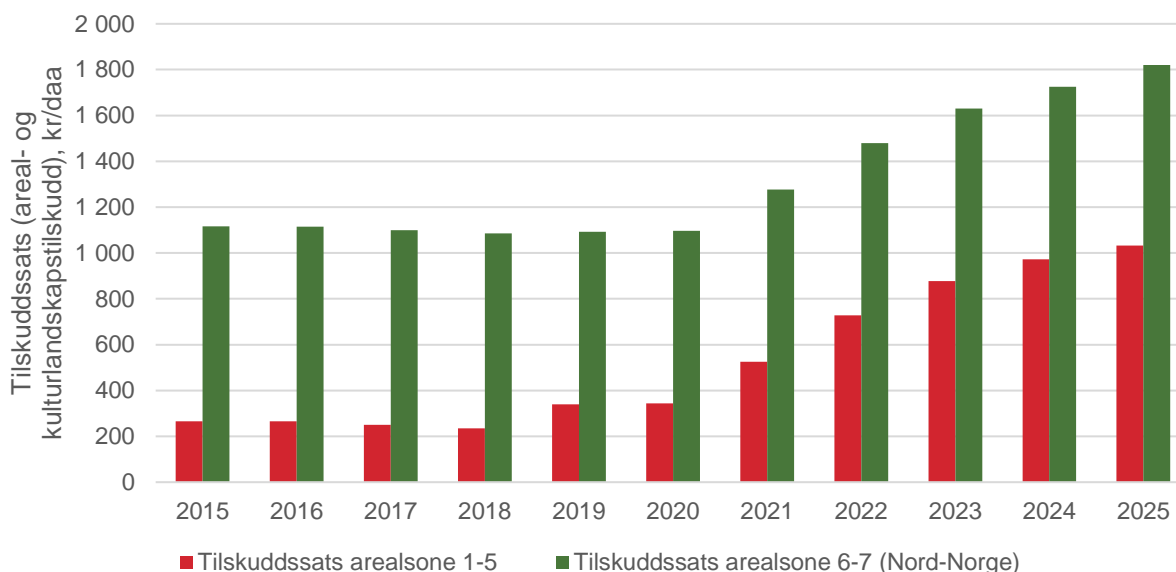
For potet er dette de endelige satsene i jordbruksavtalen 2024–2025:

- Arealtilskudd:
  - Sone 1–5: kr 733 per daa
  - Sone 6–7: kr 1 520 per daa
- Kulturlandskapstilskudd:
  - Alle soner: kr 300 per daa

For søknadsåret 2024 (utbetaling i 2025) utgjør areal- og kulturlandskapstilskudd for potetareal i overkant av 129 mill. kroner.⁶

⁶ Beregnet med utgangspunkt i søknadsdata for 2024, før fratrukk av bunnfradrag.

Figur 16 viser utviklingen i tilskuddssatser per dekar potetareal (samlet tilskuddssats for arealtilskudd og kulturlandskapstilskudd) siden 2015, for arealsone 6 og 7 (Nord-Norge) og for arealsone 1–5 (resten av landet). Fra 2020 til 2025 har den samlede AK-satsen for potetareal blitt tredoblet i sone 1–5 (økt med 200 prosent) og det har vært 66 prosent økning i sone 6–7.

Figur 16 Tilskuddssats, areal- og kulturlandskapstilskudd for potetareal, 2015–2025

3.2.2 Arealtilskudd til økologisk produksjon

Foretak som driver økologisk potetproduksjon, kan gis arealtilskudd til økologisk produksjon. Alt økologisk potetareal kan gi grunnlag for tilskudd, det skiller ikke på potet til konsum og potet til bearbeiding.

Formålet med arealtilskudd til økologisk landbruk er å stimulere til at en større del av jordbruksproduksjonen skjer i form av økologisk produksjon. For å motta tilskudd til økologisk landbruk må foretaket oppfylle alle øvrige vilkår som gjelder for å motta produksjonstilskudd og produksjonen må være sertifisert etter økologiforskriften og være klassifisert som «karens» eller «økologisk». Tilskuddet for økologisk areal gis for vekstgruppene grovfôr, korn, grønnsaker, potet, frukt og bær m.m., og det er ulike tilskuddssatser for de ulike vekstgruppene. Tilskuddet gis per dekar. Tilskuddssatsen er kr 860 per dekar i jordbruksavtalen 2024–2025. Dette kommer da i tillegg til areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Bevilgningen i 2025 er på 86,978 mill. kroner, hvorav tilskudd for økologisk potetareal utgjør omkring 0,7 mill. kroner.

3.2.3 Pristilskudd: Distriktstilskudd for produksjon av matpotet i Nord-Norge

Grøntprodusenter kan gis distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og distriktstilskudd for produksjon av matpotet (konsumpotet) og frilandsg grønnsaker i Nord-Norge. Innen potetproduksjon er det kun produksjon av matpotet i Nord-Norge som gir grunnlag for dette pristilskuddet.

Formålet med ordningen er å bedre inntekten for produsentene innen grøntsektoren og bidra til en geografisk spredt produksjon.

Tilskuddet gis for omsatt mengde (kg) i søknadsåret. Tilskuddet gis uavhengig av om varen omsettes via omsetningsledd eller ved direktealg. Tilskuddssatsen for matpotet dyrket i Nord-Norge er på kr 3,74 per kg i jordbruksavtalen 2024–2025. Bevilgningen til ordningen for 2025 er 361,052 mill. kroner. Av dette er 17,8 mill. kroner til produksjon av poteter og grønnsaker i Nord-Norge.

Distriktstilskuddet er et pristilskudd som er innrettet med grenser for minimumskvantum for å avskjære tilskudd til spesielt små produksjoner. I tillegg er det satt grenser for maksimumskvantum for å avskjære tilskudd til spesielt store produksjoner, men dette gjelder kun på veksthusgrønnsaker. For matpotet i Nord-Norge er det ikke satt noen grenser for maksimum- og minimumskvantum.

3.2.4 Tilskudd ved produksjonssvikt

Jordbruksforetak med vesentlig produksjonssvikt grunnet klimatiske forhold kan søke om tilskudd. For å kunne motta tilskudd ved produksjonssvikt må produsenten melde kommunen om skade, slik at arealet kan kontrolleres av kommunen på et tidspunkt der klimaskaden kan påvises. Det må sendes egen søknad om tilskudd ved produksjonssvikt, fristen er 31. oktober i skadeåret. Poteter er en av flere vekstgrupper det kan søkes om slikt tilskudd for.

Tilskuddet kan gis dersom skaden er forårsaket av klimatiske forhold det ikke er mulig å sikre seg mot. Avlingen i skadeåret må være mindre enn 70 prosent av gjennomsnittsavlingen for vekstgruppen.

3.3 Avrensordningen

Formålet med avrensordningen er ifølge forskrift om tilskudd til avrensordningen (FOR-2009-04-02-386) for poteter «...å sikre avsetning av norskproduserte avrenspoteter.»

Aktører som ønsker å levere poteter i avrensordningen må på forhånd godkjennes av Landbruksdirektoratet. Godkjenningsordningen er regulert i forskrift om godkjenning av omsetningsledd for deltakelse i markedsordningen for poteter (FOR-2005-05-04-403). Formålet med godkjenningsordningen «...er å bidra til et stabilt pris- og inntektsnivå i matpotetproduksjonen og medvirke til å bedre matpotetkvaliteten. Ordningen skal videre bidra til å framskaffe informasjon som grunnlag for markedsregulering og til at matpotetomsetningen kanaliseres gjennom grossist, detaljist, næringsmiddelindustri og storhusholdning.» Avrens som leveres til produsent av potetsprit- og stivelse er i stor grad poteter som er utsortert fra pakkerier.

3.3.1 Prisnedskrivning av ferdigvarene

Industriaktører som benytter avrenspoteter som råstoff i produksjonen av rektifisert potetsprit eller potetmel/glykose kan søke om prisnedskrivningstilskudd på grunnlag av solgt kvantum av ferdigvaren. Ordningen er regulert gjennom forskrift om tilskudd til avrensordningen for poteter. Avrenspoteter defineres som utsorterte poteter i tilknytning til potetproduksjon, omsetning og foredling. Ifølge en bestemmelse i jordbruksavtalen kan det også utbetales tilskudd dersom råvaren er potet som er regulert ut av konsumpotetmarkedet, reststivelse og overskuddspotet fra industrien, usolgte poteter i slutten av sesong og poteter fra egne produsenter.

3.3.2 Vilkår for å motta tilskudd

For å motta tilskudd må produsent av potetsprit, potetmel og glykose inngå treårige avtaler med omsetningsledd om mottak av avrenspotet. Omsetningsleddene må være forhåndsgodkjent av Landbruksdirektoratet i henhold til forskrift om godkjenning av omsetningsledd for deltakelse i markedsordningen for poteter. Per i dag er 22 omsetningsledd godkjent i ordningen.

Produsent av potetsprit- og stivelse skal tilby godkjente omsetningsledd pris på avrens som er fastsatt i jordbruksavtalen. Det står i jordbruksavtalen for 2024–2025 at «*Avrensprisen er 50 øre per kg for 2025. Avrensprisen er basert på råvarer som inneholder 16 pst. stivelse. Priskorreksjon etter stivelsesinnhold foretas etter en egen formel som fastsettes av Landbruksdirektoratet.*» Det følger av formelen at for hvert prosentpoeng endring i stivelsesinnhold, endres avrensprisen med ca. seks øre.

3.3.3 Avsatt ramme i jordbruksavtalen

Totalt avsatt ramme for året, samt satser per liter potetsprit og per kilo potetstivelse/glykose, fremgår i gjeldende jordbruksavtale. For 2025 er det avsatt i alt 48 mill. kroner til ordningen. Av disse er 23,5 mill.

kroner avsatt til prisnedskrivning av potetspritt med en sats på kr 10,55 per liter, mens 24,5 mill. kroner er avsatt til prisnedskrivning av potetmel/glykose med en sats på kr 4,05 per kg.

3.4 Målpris

Målpriser er fastsatt i jordbruksavtalen, og skal være priser som jordbruket reelt sett skal kunne oppnå ut fra balanserte markedsforhold, det fastsatte importvernet og de mulighetene for markedsregulering som er til disposisjon. Jordbruksavtalens målpriser gjelder normalt for ett avtaleår, 1. juli–30. juni.

For poteter fastsettes målprisen for avtaleåret som en justering i øre per kg i jordbruksavtalen. Det utarbeides deretter ukentlige målpriser, som til sammen utgjør den fastsatte målprisen. Akkumulert målpris og noteringspris beregnes for avtaleåret og viser om målpris er oppnådd i perioden. Definisjonen av målprisvaren potet er «Poteter klasse 1, størrelse 42–67 mm», levert som sams bulkvare til utvalgte pakkerier på Østlandet, fra produsent, ikke justert for frakt til Oslo.

Konsumpoteter av klasse 1 er målprisvare gjennom hele året. Fra uke 26 noteres priser for nypoteter, resten av året er det prisene på lagringspoteter som noteres. Prisen som noteres skal være på den dominerende potetsorten i markedet. Landbruksdirektoratet har ansvar for å notere prisene på blant annet poteter hver uke.

3.5 Markedsregulering av konsumpoteter

Ved overskudd av konsumpoteter i markedet kan Omsetningsrådet vedta å iverksette avsetningstiltak. I henhold til Omsetningsrådets retningslinje for markedsregulering av epler, konsumpoteter og honning finnes det to avsetningstiltak for poteter:

- leveranser av konsumpoteter til fabrikk
- leveranser av konsumpoteter til fôr

Grøntsektoren har ingen markedsregulator slik det er i andre sektorer. Ansvar for å administrere gjennomføringen av avsetningstiltak i grønntsektoren er tillagt Grøntprodusentenes Samarbeidsråd (GPS). GPS vurderer årlig om det er behov for å iverksette regulering av konsumpotet på bakgrunn av Landbruksdirektoratets lagertelling 15. november (før 2024 var det lagertelling 1. november) sett opp mot pakkerienes anslåtte salg av konsumpotet. Dersom GPS vurderer at det er behov for regulering, søker de Omsetningsrådet om godkjenning av tiltak. Omsetningsrådet vedtar kvantum, sorter og kostnader knyttet til avsetningstiltakene.

Det ble sist regulert konsumpotet ut av markedet i sesongene 2014/2015 (4 779 tonn) og 2008/2009 (6 837 tonn). Ved begge anledninger ble potetene brukt som råstoff til produksjon av potetstivelse.

Markedsreguleringsordningen gjelder for konsumpotet. Det er ingen tilsvarende markedsreguleringsordning for industripotet.

3.6 Tollvernet

Frem til nyttår 2023 hadde poteter kronetoll. Stortinget vedtok i statsbudsjettet for 2024 å legge om fra kronetoll til prosenttoll for poteter, potetflak og potetgranulat. Etter en overgangsordning hvor kronetoll fremdeles var gjeldende, har det vært prosenttoll fra 1. september 2024.

Tollvernet for poteter er knyttet til ulike varenumre i tolltariffen. Friske og kjølte poteter er delt opp etter den norske sesongen. Nypoteter har egne varenumre i perioden 1. april – 14. mai og 15. mai – 15. juli. Det har ikke vært gitt nedsettelse av tollavgiftssats for nypoteter.

Utover det som framgår av tolltariffen kan Landbruksdirektoratet administrere ned tollavgiftssatsen. I vurderingen av om det skal gis generell tollavgiftsnedsettelse på poteter utløses av to ulike mekanismer:

- Overnotering to uker på rad. Dette skjer når noteringsprisen er over øvre prisgrense i henhold til jordbruksavtalen.
- Teknisk overnotering to uker på rad. Dette skjer når mengden målprisvare er under en fastsatt minimumsmengde to uker på rad.

I vurderingen skal det tas hensyn til avsetningsgrunnlaget for norsk produksjon ved oppstart av sesong. En generell tollavgiftsnedsettelse gjelder for et bestemt varenummer i en bestemt periode, og gjelder for alle som importerer, både til konsum og til industri. I praksis betyr dette at det er beholdningen av, eller noteringsprisen for, målprisvaren som avgjør om det kan importeres poteter til industri til en generelt nedsatt tollavgiftssats.

3.6.1 Tollkvoter ved innførsel

Det finnes flere tollkvoter som følge av handelsavtaler, både for poteter og produkter av eller med poteter. Kvotene fordeles av Landbruksdirektoratet ved auksjon.

Tabell 6 Tollkvoter, tollavgiftssatser, kvotemengde og opprinnelse. Mengder oppgitt i tonn

Varenavn og -nummer	Tollavgifts-sats	Mengde (tonn)	Opprinnelse
Nypoteter, 07.01.9022 (gyldighetsperiode 1.4.–14.5.)	0,00 kr/kg	2 500	EU
Nypoteter, 07.01.9022 (gyldighetsperiode 1.4.–14.5.)	0,00 kr/kg	1 000	GB
Matpoteter, ex.07.01.9028 (gyldighetsperiode 1.12.–14.5.)	0,00 kr/kg	1 310	Egypt
Tørkede poteter, 07.12.9011	0,00 kr/kg	300	EU
Tørkede poteter, 07.12.9011	0,00 kr/kg	100	GB
Poteter, halvfabrikata til fremstilling av snacks, 20.05.2091	0,00 kr/kg	3 000	EU
Poteter, halvfabrikata til fremstilling av snacks, 20.05.2091	0,00 kr/kg	650	GB

Det er ingen interesse for kvotene for matpoteter med opprinnelse Egypt, kvoten for nypoteter fra Storbritannia og heller ikke kvoten for tørkede poteter fra Storbritannia.

3.6.2 Tollavgiftsnedsettelse til bearbeidingsindustri ved avlingssvikt

Foretak som bearbeider norske poteter til pommes frites eller potetsnacks kan innrømmes individuell nedsettelse av tollavgiftssats for poteter, dersom det oppstår avlingssvikt på landsbasis på minst ti prosent i forhold til samlet kontrahert kvantum innenfor hver av disse produksjonene. En slik tollavgiftsnedsettelse kan innvilges til kvantumet som tilsvare differansen mellom foretakets kontraherte kvantum av norske poteter, og faktisk levert kvantum. Tollavgiftssatsen skal tilsvare differansen mellom prisen på norsk kontraktsvare, og prisen foretaket må betale for tilsvarende importert vare.

3.6.3 Tollavgiftsnedsettelse til stivelsesproduksjon

Dersom behovet for poteter til produksjon av potetstivelse ikke kan dekkes av leveranser fra godkjente omsetningsledd, kan det gis tollfritak for varenummer 07.01.9028 til slik produksjon i perioden 1. januar – 15. mai. Kvantumet begrenses til avviket mellom kontraherte leveranser fra godkjente omsetningsledd og levert kvantum fra de samme leverandørene.

3.6.4 RÅK-Import

Tollavgiftssatsene til RÅK-varer er avtalt i protokoll 3 til EØS-avtalen og skal kompensere for råvareprisforskjellene på bestemte råvarer i produktet, samtidig som de skal gi muligheten for fri konkurranse på industriledet. Forskrift om fastsettelse av nedsatte tollavgiftssatser ved import av industrielt bearbejdede jordbruksvarer (FOR-2012-12-20-1424) regulerer RÅK-import ordningen.

Mange RÅK-varer som importeres fra EU har fast nedsatt tollavgiftssats eller fritak for tollavgift. For de andre RÅK-varene har importører anledning til å søke Landbruksdirektoratet om nedsatt tollavgiftssats, for varer som skal importeres fra EU og andre land som Norge har handelsavtale med.

Tollavgiftssatsen beregnes på bakgrunn av ferdigvarens innhold av jordbruksråvarer. Potet og potetråvare får tollavgift når disse råvarene inngår i en importert RÅK-vare.

3.7 Tilskudd til bearbeidingsindustri

RÅK-ordningen skal utjevne råvarekostnaden for produsenter av bearbeidede landbruksvarer og gi grunnlag for økt handel. Tollavgift og prisnedskrivning kan benyttes for å utjevne prisforskjeller mellom Norge og utlandet, på visse jordbruksråvarer som inngår i produksjonen av RÅK-varer. Forskrift om råvareprisutjevning for bearbeidede jordbruksvarer (FOR-2009-06-10-363) regulerer RÅK-tilskudds ordningen. Tilskuddssatsene fastsettes på grunnlag av differansen mellom norsk pris og verdensmarkedspris, inkludert tollavgiftssats, på de råvarene ordningen omfatter. Tilskuddsmidlene bevilges over jordbruksavtalen, og i 2024 var bevilgningen på 236 millioner.

RÅK-ordningen har sitt utgangspunkt i EØS-avtalens protokoll 3. Det er kun varer klassifisert på utvalgte varenumrene Norge har adgang til å anvende tollavgift på og gi prisnedskrivning til. Noen RÅK-varer inneholder potet- og potetråvarer.

I 2024 ble det utbetalt vel 11,6 mill. kroner i RÅK-tilskudd for bruk av poteter, potetmel/stivelse, våt glykose, flak og granulater produsert i Norge som har blitt brukt i produksjon av sukkervarer, sjokolade, blandinger til bakverk, bakverk, sauser og supper, samt andre næringsmidler. Omregnet til mengde potet, fikk om lag 17 300 tonn poteter RÅK-tilskudd i 2024.

I 2014 kom det flere bakere av langtidsholdbart bakverk inn i ordningen. Lomper og lefser er typisk slike bakverk. Noen av lompebakerne bruker kun flak og granulater, mens andre bruker poteter i tillegg til flak og granulater.

4 Avrensordningen

I dette kapittelet har vi beskrevet avrensordningens formål og virkemidler, og avrensindustriens rolle ved behov for markedsregulering. Avrensindustrien har fire anlegg som tar imot avrenspoteter. Disse er i Trøndelag, på Jæren og i Innlandet. Manglende lønnsomhet for omsetningsleddene med avrenshåndteringen er en utfordring. Det er drøftet flere forslag til endringer i ordningen.

4.1 Formål og virkemidler

Formålet med avrensordningen er å sikre avsetning av norskproduserte avrenspoteter. Ordningen er ikke til hinder for andre avsetningskanaler, som for eksempel salg til annen bearbeiding eller husdyrfôr.

Et virkemiddel i ordningen er prisnedskrivningstilskudd til avrensindustrien ved salg av sprit, stivelse og glykose der råvaren er avrenspoteter. Ferdigvarene som produseres av avrenspoteter er utsatt for importkonkurranse, og konkurransesituasjonen er årsaken til at det gis prisnedskrivningstilskudd. Se kapittel 3.3.3 for flere detaljer om ordningen.

Et annet virkemiddel i ordningen er en fastsatt pris på avrenspotetene som forhandles fram i jordbruksavtalen.

Prisen på avrenspotet er 50 øre per kg i inneværende avtaleår. Prisen gjelder for avrenspoteter med basis 16 prosent stivelse. I dag er stivelsesinnholdet i de fleste konsumpoteter lavere enn 16 prosent, og gjennomsnittlig utbetaling til omsetningsledd for avrenspoteter var 29 øre per kg i 2023. Dette tilsvarer et stivelsesinnhold på cirka 13 prosent.

Ifølge en eldre avtale om avrenspoteter inngått mellom direktoratet (den gang SLF) og avrensindustrien, skulle ikke avrensindustrien betale verken lagrings- eller fraktkostnader for avrenspotetene. Dette praktiseres også i dag. Avrensprisen gjelder altså poteter fritt levert til avrensindustrien.

I en gjennomgang av avrensindustrien gjennomført av SLF i 2009, står følgende: *«Matpotetkvalitet var tidligere et hovedformål med avrensordningen. I dag antas det at grossistenes kvalitetssystem i stor grad sikrer dette selv. Forbrukerne forventer å få poteter av god kvalitet, og det vil være vanskelig å få solgt poteter som ikke holder kvalitetskravene. En må imidlertid anta at en avsetningskanal for svakere kvaliteter fortsatt bidrar til en viss reduksjon i utbudet av disse kvalitetene i matpotetmarkedet, spesielt i år med liten tilgang. Noen få partier av dårlig kvalitet kan gi en betydelig svekkelse av varens omdømme i markedet.»*

Vi mener at det samme gjelder i dag, og ordningen kan sies å være en sikkerhetsventil for norsk potetproduksjon.

4.1.1 Avrensordningen og markedsregulering

Avrensindustrien kan være en avsetningskanal i år med overskudd av potet. Fram til nå har det vært få år med overskudd av potet og behov for markedsregulering. Det er mål om å øke norsk produksjon av potet og øke norskandelen i potetmarkedet, så det er grunn til å tro at det blir viktigere med alternative avsetningsmuligheter framover om økende norskandel gir hyppigere overskuddssituasjoner.

I år med overproduksjon av konsumpoteter kan overskuddet reguleres ut av markedet, slik at markedet balanseres og det blir grunnlag for å ta ut avtalt målpris. Markedsreguleringen reduserer altså risikoen for prisfall. Potetene kan reguleres enten til husdyrfôr eller til industriformål. Se flere detaljer om ordningen i kapittel 3.5.

Det ble sist regulert konsumpoteter ut av markedet i 2014/15 og 2008/09. I begge tilfeller ble potetene benyttet til produksjon av potetstivelse, da regulering til husdyrfôr ble vurdert til å være et dyrere alternativ. Dette er eksempler på at avrensindustrien fungerer som en avsetningskanal for poteter som reguleres ut av markedet.

4.1.2 Avrensordningens bidrag til verdiskapning

Avrensordningen bidrar til at et mulig avfallsprodukt går inn i en verdikjede hvor sluttproduktene er potetsprit, potetstivelse og glykose. Uten avrensindustrien som avsetningsmulighet for avrenspoteter og restprodukter fra annen bearbeidingsindustri, kan det å kvitte seg med disse potetene ha en relativt høy kostnad. Vi har for eksempel mottatt informasjon om at det kan koste i overkant av kr 1 per kg å deponere poteter ved et avfallsanlegg. Vi har ikke mottatt informasjon om at poteter blir levert til deponering. I dag ender derimot en større andel utsorterte poteter som matsvinn (husdyrfôr m.m.). Uten avrensordningen ville trolig matsvinnet ha vært høyere i potetsektoren, siden avrens ikke blir regnet som matsvinn.

Potetsprit, potetstivelse og glykose brukes som råvare av andre norske næringsmiddelbedrifter. Uten avrensindustriens produksjon, ville det ha vært behov for å importere tilsvarende råvarer.

4.1.3 Avrensordningen og plantehelse

Avrensindustrien kan ha en funksjon i å redusere risikoen for spredning av potetsykdommer.

Den nest største avsetningskanalen for utsorterte poteter er husdyrfôr. Medlemmer av referansegruppen har uttalt at de er kritiske til bruk av poteter til fôr pga. fare for spredning av visse potetsykdommer. Det er Mattilsynet som forvalter regelverk som gjelder plantesykdommer. Ifølge Mattilsynet er det i utgangspunktet ingen restriksjoner for bruk av poteter til dyrefôr. Det er likevel forbud mot spredning av flere sykdommer på potet (f.eks. hvit og gul potetcystenematode). Dette er regulert i forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere (FOR-2000-12-01-1333).

4.2 Utfordringer i avrensordningen

Som beskrevet i kapitlet over, er formålet med avrensordningen å sikre avsetning av norskproduserte avrenspoteter. En utfordring ved ordningen er å finne lønnsomhet for de omsetningsleddene som ønsker å levere avrenspoteter. Dagens avrenspris, korrigert for stivelsesinnhold, er så lav at i praksis vil det å benytte avrensordningen resultere i tap for mange omsetningsledd. Flere omsetningsledd velger derfor andre avsetningskanaler for utsorterte poteter, som for eksempel husdyrfôr.

Tilgang på avrens var lavere enn normalt i 2023/24 grunnet lavt avlingsnivå i 2023. Antagelig har også overgangen til prosenttoll bidratt til større utnyttelse av konsumpoteter, og dette kan være årsaken til mindre leveranser av poteter til avrensindustrien også i innværende sesong. Det er grunn til å tro at dette kan vedvare frem til norsk produksjon øker.

Lav tilgang på råvare fører til at avrensindustrien ikke kan produsere tilstrekkelige mengder ferdigvarer. Dette er grunnlaget for at det nå er lagt til rette for import av potetstivelse i en periode i 2025. Dersom tilgangen på råvare fortsetter å være lav, kan det skje at avrensindustrien søker å oppnå en bedre balanse mellom avrenstilgang og produksjon av råvarer til sine kunder. En eventuell nedskalering av produksjonsomfanget kan føre til nedleggelse av produksjonsanlegg. En nedleggelse av et anlegg medfører et behov for alternative avsetningskanaler for avrenspoteter i den berørte regionen. Dersom det er ønskelig å opprettholde dagens mulighet for avsetning av avrenspoteter og restprodukter fra annen bearbeidingsindustri, er det viktig å gi avrensindustrien forutsigbarhet med rammebetingelser som balanserer bedriftsøkonomiske hensyn og samfunnsøkonomiske hensyn.

Begrenset tilgang på avrenspoteter gjør at avrensindustrien må skaffe råvare på andre måter, og gjerne til en høyere pris. Normalt kontraherer avrensindustrien 17–20 000 tonn stivelsespotet per år. Frem til innføringen av prosenttoll ble det årlig importert omkring 30 000 tonn konsumpoteter. Selv om norsk produksjon erstatter importert mengde, vil det ikke nødvendigvis bli mer avrens av den økte produksjonen. I alle fall ikke tilstrekkelig til å erstatte hele den kontraherte mengden med stivelsespotet.

Lønnsomheten i å levere avrenspoteter vil likevel være avgjørende for utsorterte poteter faktisk blir levert til avrensindustrien.

4.3 Forslag til endringer i avrensordningen

Landbruksdirektoratet mener at avrensordningen har en verdi som avsetningskanal for poteter som ikke kan anvendes til konsum eller i næringsmiddelindustrien. Vi mener at ordningen bidrar til å nå flere av de landbrukspolitiske målene, se kapittel 4.1.

Avrensindustrien er imidlertid svekket som følge av at flere omsetningsledd ikke finner det lønnsomt å levere avrenspoteter, særlig de siste par årene har leveransene gått ned.

Avrensindustrien er viktig i år med store avlinger og behov for å regulere poteter ut av markedet, eller i år med stor utsortering av poteter. Landbruksdirektoratet mener at det er behov for å justere ordningen dersom den fortsatt skal være en reell avsetningskanal for avrenspoteter og overskuddspoteter i gode år. Utfordringen er å finne en balanse som gjør at avrensindustrien har tilstrekkelig tilgang på potetråvare i normale år, og samtidig tilstrekkelig kapasitet til å ta imot potetråvare i år med stor tilgang.

Videre har vi skissert noen forslag til endringer, tre av forslagene har blitt spilt inn av representanter i referansegruppen.

4.3.1 Tilskudd til frakt av avrenspotet

Frakttilskudd har blitt foreslått av deltakere i referansegruppen som et virkemiddel for å gjøre det mer attraktivt for omsetningsleddene å bruke avrensordningen. Et frakttilskudd vil bidra til at avstanden til avrensindustrien vil ha mindre betydning for omsetningsleddene. For flere omsetningsledd gir gjeldende avrenspris ikke kostnadsdekning dersom avrens leveres til avrensindustrien. Et frakttilskudd kan derfor være positivt for å få inn mer avrenspotet til avrensindustrien.

Vi har ikke mottatt forslag til tilskuddssats, men vi har mottatt informasjon om fraktkostnader, se kapittel 4.3.2.

Direktoratet mener at det finnes andre og mindre ressurskrevende måter som kan føre til økt avsetning av utsorterte poteter til avrensordningen. Vi har derfor ikke vurdert dette forslaget nærmere.

4.3.2 Øke avrensprisen

Flere av deltagerne i referansegruppen har gitt innspill om at avrensprisen bør økes. For å sikre avrensordningen som avsetningskanal må prisen være høy nok til at det er økonomisk interessant for omsetningsleddene å levere avrenspoteter. Avrensprisen har vært endret flere ganger tidligere, og på 2000-tallet var avrensprisen høyere enn i dag. For sesongen 2007/08 var den til eksempel 78 øre per kg for potet med 16 prosent stivelse.

Avrensprisen gjelder poteter fritt levert til et av avrensindustriens anlegg. Omsetningsleddene må selv stå for frakt og eventuelle andre kostnader forbundet med håndtering av avrenspoteter. Konsekvensen av en fastsatt avrenspris, slik den er i dag, er at lønnsomheten ved leveranser til avrensindustrien avhenger av avstanden til et av avrensindustriens anlegg.

Vi har mottatt informasjon om at fraktkostnader varierer mellom cirka 20–50 øre per kg poteter for avstander omkring 100–400 km, og at fraktkostnaden øker med økende avstand. En avstand på omkring 200 km gir en fraktkostnad på ca. 40 øre per kg poteter. For å sikre bruken av avrensordningen som avsetningskanal for utsorterte poteter, bør frakt tas hensyn til ved fastsettelse av avrensprisen i kommende avtaleperiode.

Nedenfor har vi satt opp to eksempler på hva avrensprisen bør være i en avstand på 200 km fra avrensindustrien og med en fraktkostnad på 40 øre per kg poteter. Det ene eksempelet tar utgangspunkt i at omsetningsleddet skal gå i null ved leveranser av avrenspoteter til avrensindustrien. Det andre tar hensyn til at avrensindustrien konkurrerer med salg av utsorterte poteter til husdyrfôr. Vi har mottatt ulike priser på poteter til husdyrfôr, og et gjennomsnitt av disse er 50 øre per kg.

For å beregne forslag til ny avrenspris har vi lagt til grunn et stivelsesinnhold på 13 prosent. Dette var gjennomsnittlig stivelsesinnhold i poteter levert til avrensindustrien i 2023. Tabellen under viser at ved denne stivelsesprosenten, må avtalt pris på avrenspoteter ligge på 61 øre per kg for å kunne dekke en fraktkostnad på 40 øre per kg (eksempel 1). For å kunne dekke den samme fraktkostnaden, og for å kunne konkurrere med en pris på poteter til husdyrfôr på 50 øre per kg, bør avtalt avrenspris settes til 111 øre per kg (eksempel 2). Stivelsesinnhold, avstand til avrensindustriens anlegg og eventuelle andre kostnader, vil påvirke lønnsomheten.

Tabell 7 Forslag til avrenspris ved 16 prosent stivelse. Prisen i eksempel 1 skal dekke en fraktkostnad på 40 øre per kg ved en avstand på 200 km fra et avrensanlegg. Prisen i eksempel 2 skal dekke en fraktkostnad på 40 øre per kg, og tar i tillegg høyde for at utsorterte poteter konkurrerer med salg av poteter til husdyrfôr.

	Avstand	Avtalt avrenspris, 16 % stivelse	Korrigert avrenspris ved 13 % stivelse	Netto utbetalt til omsetningsledd
Eksempel 1	200 km	61 øre per kg	40 øre per kg	Null
Eksempel 2	200 km	111 øre per kg	90 øre per kg	50 øre per kg

Vi har sett på rapportert mengde matsvinn hos pakkerier som ligger mellom 15 og 300 km fra et avrensindustriens fire anlegg. Mengden matsvinn hos disse pakkeriene var totalt 6 700 tonn i 2022, og det meste av dette endte som husdyrfôr. En avrenspris som tar hensyn til fraktkostnader vil gjøre det mer attraktivt for flere omsetningsledd å levere utsorterte poteter til avrensindustrien. Vi har ikke undersøkt nærmere om det er andre hensyn enn avrenspris som avgjør hvorvidt omsetningsleddene faktisk vil benytte avrensindustrien som avsetningskanal.

Et alternativ til å øke avrensprisen med et bestemt ørebeløp kan være å knytte avrensprisen til målprisen, slik det var tidligere. Dette har vi også fått innspill om fra enkelte i referansegruppen.

Rundt år 2000 anbefalte direktoratet (den gang SLF) at oppgjørspisen på avrenspotet burde ligge et sted mellom 30–34 prosent av målprisen. I dag utgjør den avtalte avrensprisen på 50 øre kun syv prosent av målprisen for avtaleåret 2024–2025. Ved å knytte avrensprisen til målpris vil avrensprisen øke i takt med økt målpris. Man sikrer altså en viss økning i avrensprisen hvert år.

For å sikre avrensordningen som avsetningskanal må prisen være høy nok til at det er økonomisk interessant for omsetningsleddene å levere avrenspoteter. Vi vurderer det å knytte avrensprisen til målprisen til å være en lite fleksibel løsning. Det vil ikke nødvendigvis sikre lønnsomhet ved leveranser til avrensindustrien for omsetningsledd i en viss avstand også i fremtiden. Vi mener at avrensprisen bør kunne avtales slik at den kan oppdateres med tanke på å oppnå formålet med avrensordningen til enhver tid.

4.3.3 Forslag til videre utredning

Vi har i denne utredningen sett at det kan være behov for justeringer i avrensordningen. Dette for å sikre at avrensindustrien også fremover kan være en avsetningskanal for utsorterte poteter, samt ha kapasitet til å kunne ta imot overskudd av konsumpoteter som er regulert ut av markedet.

På grunn av tidsaspektet har vi ikke hatt mulighet til å utrede dette tilstrekkelig til å legge frem konkrete forslag. Vi foreslår derfor mulige fremtidige utredninger.

4.3.3.1 Frisette avrensprisen

For å gi grunnlag for at en større andel av avrenspotetene leveres til avrensindustrien, kan det være en løsning å fjerne den avtalte avrensprisen fra jordbruksavtalen. Dersom prisen ikke lenger avtales i jordbruksforhandlingene, må avrensindustrien selv forhandle prisen med omsetningsleddene. Dette kan bidra til at omsetningsledd som i dag ikke finner det lønnsomt å levere utsorterte poteter til avrens, kan forhandle en pris som gjør det mer lønnsomt enn annen bruk av slike poteter. Etter vår vurdering kan en slik løsning gjøre avrensordningen mer attraktiv for omsetningsleddene.

Siden det finnes flere reelle avsetningsmuligheter for utsorterte poteter, vil en friere prisdannelse gjøre at industrien kan konkurrere om avrenspoteter som i dag går til andre formål. Vi vurderer det som at dette ikke nødvendigvis vil innebære store ekstrakostnader for avrensindustrien. Avrenspoteter som ender som husdyrfôr som gis bort, eller som selges til en lav pris, vil være hovedkonkurrenten til avrensindustrien. Vi vurderer det som mindre sannsynlig at omsetningsledd som i dag leverer avrenspoteter til avrensindustrien vil finne mer lønnsomme avsetningskanaler for disse potetene dersom prisen frigis. Ved større leveranser av avrenspoteter bør det dessuten være mulig å kontrahere mindre kvantum stivelsespoteter, som har en betraktelig høyere pris enn avrenspoteter.

Ved å frisette prisen vil avrensindustrien kunne inngå avtaler om leveranser og priser som sikrer ordningen som avsetningskanal for utsorterte poteter. Denne løsningen kan føre til at økonomien ved leveranser til avrensindustrien ikke blir like avhengig av avstanden til avrensindustrien som i dag.

Avrensordningen er i dag hjemlet i forskrift av 2. april 2009 nr. 386 om tilskudd til avrensordningen. I § 3 andre ledd står det: «*Produsent av rektifisert potetsprit eller potetstivelse skal, innenfor intervallet 80 til 120 prosent av avtalt årlig leveranse, tilby pris på avrens som fastsatt i jordbruksavtalen.*» Dersom man skal gå bort fra å avtale en pris på avrenspotet i jordbruksavtalen, må dette leddet endres.

Referansegruppen har vært negative til dette forslaget, men vi mener at forslaget bør vurderes utredet fordi det kan utjevne forskjeller i økonomien ved leveranser til avrensindustrien fra forskjellige avstander. Dette kan bidra til å sikre leveranser til avrensindustrien, noe som er nødvendig for å opprettholde avrensindustrien som avsetningskanal for avrenspoteter og overskuddsproduksjon.

4.3.3.2 Endre virkemidler i avrensordningen

Landbruksdirektoratet har ikke mottatt informasjon om at det er avsetningsproblemer for utsorterte poteter i dag. Utsorterte poteter omsettes også til andre formål enn til avrensindustrien. Lavere tilførsler av avrenspoteter til avrensindustrien de siste årene har ført til negative konsekvenser for avrensindustrien. I ytterste konsekvens kan avrensindustrien se seg nødt til å redusere sin produksjonskapasitet. Dette kan gå utover avrensindustriens kapasitet til å ta imot tilstrekkelige mengder konsumpoteter i år med store overskudd og behov for markedsregulering.

Utfordringen er å finne en balanse som gjør at avrensindustrien har tilstrekkelig tilgang på potetråvare i normale år, og samtidig tilstrekkelig kapasitet til å ta imot overskuddspotet i år med behov for markedsregulering.

Direktoratet mener at det bør vurderes om det er behov for å justere ordningen for å sikre at avrensindustrien fortsatt skal være en reell avsetningskanal for flere omsetningsledd, og i tillegg har mulighet til å ta imot overskuddspoteter i gode år. I den forbindelse har vi satt opp noen punkter som vi tror vil bidra til å opprettholde mottakskapasitet i industrien, og som man kan vurdere å ta med i en eventuell utredning.

1. Knytte deler av prisnedskrivningstilskuddet til avrensindustrien til betaling for reguleringskapasitet i industrien.
  - a. Definere hvor stor ekstra kapasitet (anleggs- og produksjonskapasitet) avrensindustrien må ha for å regulere eventuelle overskuddskvanta som kan oppstå enkelte år.
  - b. Utpeke HOFF SA til gjennomfører av industribasert regulering ved overskudd av potet.
  - c. Overføre deler av dagens tilskudd til avrensordningen til kollektivt dekt omsetningsavgift for å tydeliggjøre at det er bonden som betaler for markedsreguleringskapasiteten. Alternativt kan dette finansieres ved omsetningsavgift på potet og avkorte tildelingen til avrensordningen tilsvarende.
  - d. Markedsreguleringsordningen for poteter forvaltes av Omsetningsrådet.
2. Innføre mottaksplikt for HOFF for reguleringspotet og mottak av avrens – formalisere dette.

- a. Mottaksplikten kan knyttes til en minimumspris som fastsettes i jordbruksavtalen. Avrensindustrien kan betale mer for å få tak i mer avrens ved behov, dvs. avtale pris over minstepris.

4.3.4 Landbruksdirektoratets vurdering

Formålet med avrensordningen er at den skal fungere som en avsetningskanal for utsorterte poteter. Omsetningsleddene må selv stå for frakt av poteter til avrensindustrien. Konsekvensen av en fastsatt avrenspris, slik den er i dag, er at lønnsomheten ved leveranser til avrensindustrien avhenger av avstanden til et av avrensindustriens anlegg.

Dagens avrenspris korrigert for stivelsesinnhold er så lav at i praksis vil det å benytte avrensordningen resultere i tap for mange omsetningsledd. Flere omsetningsledd velger derfor andre avsetningskanaler for utsorterte poteter, som for eksempel husdyrfôr. For å gjøre avrensordningen mer attraktiv å bruke for flere, må økonomien for disse leveransene bli bedre.

Referansegruppen har spilt inn at det bør avtales en økning i avrensprisen i årets jordbruksavtale. Vi mener at dette kan bidra til at flere omsetningsledd vil benytte avrensindustrien som avsetningskanal for avrenspoteter, dersom den økes tilstrekkelig.

Avrensindustrien kompenserer i dag manglende avrensleveranser med å kontrahere stivelsesrike poteter. Disse potetene har høyere priser enn avrensprisen som er avtalt i jordbruksavtalen. Dersom en økning i avrensprisen bidrar til at flere omsetningsledd leverer avrens, bør derfor mengden stivelsespoteter dyrket på kontrakt kunne reduseres. En økning i avrensprisen gir dermed ikke nødvendigvis en høyere total råvarekostnad for avrensindustrien. Men, dersom de totale råvarekostnadene skulle øke, fører gjerne det til en økning i prisen på ferdigvarene. Dette kan føre til at kunder velger rimeligere alternativer. Ifølge avrensindustrien er det begrenset hvor høy pris som kan settes på norsk potetstivelse, før man risikerer å miste grunnlaget for produksjonen. Potetstivelse er i konkurranse mot importerte substitutter, slik som tapiokastivelse, med en langt lavere pris. Det samme gjelder for glykose.

Dersom avrensindustrien avvikles, eller skaleres ned betraktelig, kan avrensindustrien som avsetningskanal i år med store avlinger, eller med stor utsortering av poteter, gå tapt. Det kan vurderes om det er behov for å justere ordningen for å sikre at avrensindustrien fortsatt skal være en reell avsetningskanal for flere omsetningsledd, og i tillegg ha mulighet til å ta imot overskuddspoteter i gode år.

Det er flere negative konsekvenser dersom avrensindustrien skulle avvikles. Mest sannsynlig vil det føre til en økning i matsvinnet i potetsektoren. Det kan øke risikoen for spredning av potetsykdommer. I tillegg kan det gi negative konsekvenser for produsentøkonomien dersom det vil medføre en kostnad å kvitte seg med utsorterte poteter. Dersom produksjonen av rektifisert potetsprit bortfaller vil også produksjonen av geografisk beskyttet norsk akevitt, jf. forskrift om alkoholsterke drikker mv. (FOR-2006-10-11-1148), etter all sannsynlighet bortfalle.

Samtidig er det vesentlige tilskuddsmidler som benyttes til å støtte industriell foredling av et begrenset kvantum norske poteter.

5 Produsentøkonomi

Produsentøkonomien påvirkes av mange forhold. Oppnådd pris på salgsavlingen varierer mye etter hvilken type poteter som dyrkes. Kostnadene forbundet med å få frem riktig størrelse og kvalitet på potetene varierer også. Dessuten vil faktorer som jordkvalitet, klima og vær ha svært mye å si for avlingsresultatet.

NIBIO utarbeider årlig en håndbok for driftsplanlegging med informasjon om priser, tilskuddsordninger og kalkyler. Kalkylene kan brukes til å beregne dekningsbidrag I for ulike produksjoner, blant annet for produksjon av konsum- og industripotet. Dekningsbidrag I er summen produsenten sitter igjen med etter at de variable kostnadene er trukket fra salgsinntektene, og skal dekke de faste kostnadene, produsentens næringsinntekt, eventuelle rentekostnader, samt gi grunnlag for investering og videreutvikling av driften.

I tabellen under har vi satt opp et eksempel på beregning av et dekningsbidrag I med tall NIBIO har oppgitt i Håndbok for driftsplanlegging for 2023/2024. Landbruksdirektoratet har fått tilbakemelding fra flere i referansegruppen om at tallene fra NIBIO ikke stemmer med dagens virkelighet, og at utgiftene kan være langt høyere enn det som vises i tabell 8.

I eksempelet er det satt et avlingsnivå på 2 500 kg bruttoavling per dekar for både konsumpoteter og industripoteter. Konsumpotetprisen på kroner 7,25 per kg er gjennomsnittlig noteringspris i 2023. Prisen på industripotet er hentet fra Totalkalkylen, og er et gjennomsnitt av priser på ulike bearbejdede potetprodukter i 2023.

Tabell 8 Eksempel på beregning av dekningsbidrag I per dekar, med bruttoavling på 2 500 kg til konsum- og industri markedet

	Konsum			Industri		
	Mengde	Pris	Sum	Mengde	Pris	Sum
Salgsavling, kg	1 550	7,25	11 238	2 210	3,66	8 089
Settepoteter ¹	100	10,60	1 060	60	10,60	636
Gjødsel	85	8,58	729	85	8,58	729
Sprøyting			198			198
Frakt	1 550	0,32	496			
Dekningsbidrag I per dekar			8 751			6 522

¹For matpoteter er det lagt inn 300 kg hvert 3. år, mens for industripoteter er det lagt inn 300 kg hvert 5. år

Kilde: Håndbok for driftsplanlegging 2023/2024, NIBIO bok 9 (6) 2023, NIBIO

Målprisen og prisen for andre konsumpoteter er høyere enn priser som forhandles frem for industripoteter. Prisen på industripoteter varierer også etter anvendelse og mottaker. For poteter levert til industri er det mindre utsortering enn til konsummarkedet. Andelen av mottatte poteter som benyttes av industrien kan være mer enn 95 prosent. For konsumpoteter levert til pakkeri, benyttes omkring 65 prosent av mottatte poteter til pakking. Utnyttelsesgraden varierer fra år til år. Utnyttelsesgraden påvirker hva produsenten får betalt, og dekningsbidraget per dekar. Oppnådd pris på industripoteter kan også variere relativt mye.

Når det gjelder frakt til industriaktører avtales det om det er produsenten eller industriaktøren som dekker fraktkostnader. Det er produsenten som dekker fraktkostnader for konsumpotetene til pakkerier.

5.1 Om produksjon av industripotet

De fleste industribedrifter kontraherer hele sitt behov for poteter innenlands. Det produseres for eksempel chips, pommes frites, sous vide poteter og rå skrellede poteter. Poteter bearbejdes også til blant annet flak og granulat som selges som råvare til andre industriaktører. Noen industriaktører bruker både poteter og bearbejdede potetråvarer, som potetflak, i sin produksjon.

Enkelte industriaktører baserer noe av sin produksjon på importert råvare, særlig på våren. Noen industriaktører baserer en mindre andel av produksjonen på å få tak i norske poteter på andre måter, enn ved å inngå kontrakter med produsenter. Det kan være kjøp av utsorterte poteter ved pakkeri, eller ved å få tak i poteter i det såkalte gråmarkedet. Vi forstår det som at gråmarkedet består av poteter som er produsert over kontrahert mengde, eller som er avvist av en annen mottaker.

Det stilles andre krav til industripoteter enn til konsumpoteter. Kravene varierer utfra hva potetene skal brukes til. Det kan være krav til både størrelse og indre kvaliteter som for eksempel stivelsesinnhold. For poteter til chips og pommes frites produksjon er det også egne krav til lagring, de må lagres ved en høyere temperatur enn konsumpoteter og andre industripoteter. Det er derfor ikke aktuelt for alle industriaktører å kjøpe inn poteter på andre måter enn igjennom kontrakter.

5.1.1 Produsentøkonomi ved produksjon av industripotet

Vi har fått tilgang til noen avregninger fra industriaktører til produsenter av industripoteter. Normalt utnyttes en svært høy andel av leverte poteter av industrien, noen utnytter omtrent hele den leverte mengden.

I tillegg til informasjon om brutto og netto kvantum som er levert, går gjerne forskjellige kvalitetsparametere frem av avregningen. De ulike industriaktørene har ulike kvalitetskrav der produsentene kan gis tillegg, eller trekk, etter kvaliteten på potetene. Dette gjelder for eksempel stivelsesinnhold der industriaktørene har behov for poteter med høyt stivelsesinnhold.

Vi har mottatt tilbakemeldinger om at lønnsomheten ved produksjon av industripoteter er lavere enn ved produksjon av konsumpoteter, og at prisøkningene de siste årene ikke dekker økte produksjonskostnader. Gjennomsnittlig prisutvikling på industripoteter har ifølge produsentene sakket akterut for målprisutviklingen over mange år, se figur 17 som illustrer dette. I NIBIOs håndbok for driftsplanlegging for 2023/2024 går det frem at kostnadene ved produksjon av industripoteter og konsumpoteter er relativt like, og dette stemmer overens med informasjon vi har fått av representanter i referansegruppen. Med samme kostnadsbilde gir ulik prisutvikling ulik lønnsomhet for produksjon av henholdsvis konsum- og industripotet.

Prisen på industripoteter blir for de fleste aktører forhandlet frem en gang i året. Selve forhandlingene foregår mellom produsentlagene og deres respektive varemottakere, eller direkte mellom produsent og mottaker. Det finnes likevel unntak der prisen ikke fastsettes gjennom forhandling.

Industriaktørene forhandler priser med dagligvarebransjen to ganger i året. Ifølge flere industriaktører er tollvernet for flere ferdigvarer på et slikt nivå, at om den norske prisen øker for mye, kan det bli lønnsomt for dagligvarebransjen å importere ferdigvarene. Chipsindustrien er også i konkurranse med importert potetsnacks med RÅK-varenummer som kan importeres til lav toll. Resultatet av forhandlingene mellom industriaktører og dagligvarebransjen setter et tak på hvilken pris industriaktørene er villige til å betale produsentene for råvarene. Vi har fått tilbakemelding fra referansegruppen om at forhandlinger med produsentene kan skje lang tid før industriaktørene forhandler med dagligvarebransjen.

Tabellen nedenfor viser omsatt mengde poteter til ulike bearbejdede produkter. Tabellen viser også oppnådde gjennomsnittspriser.

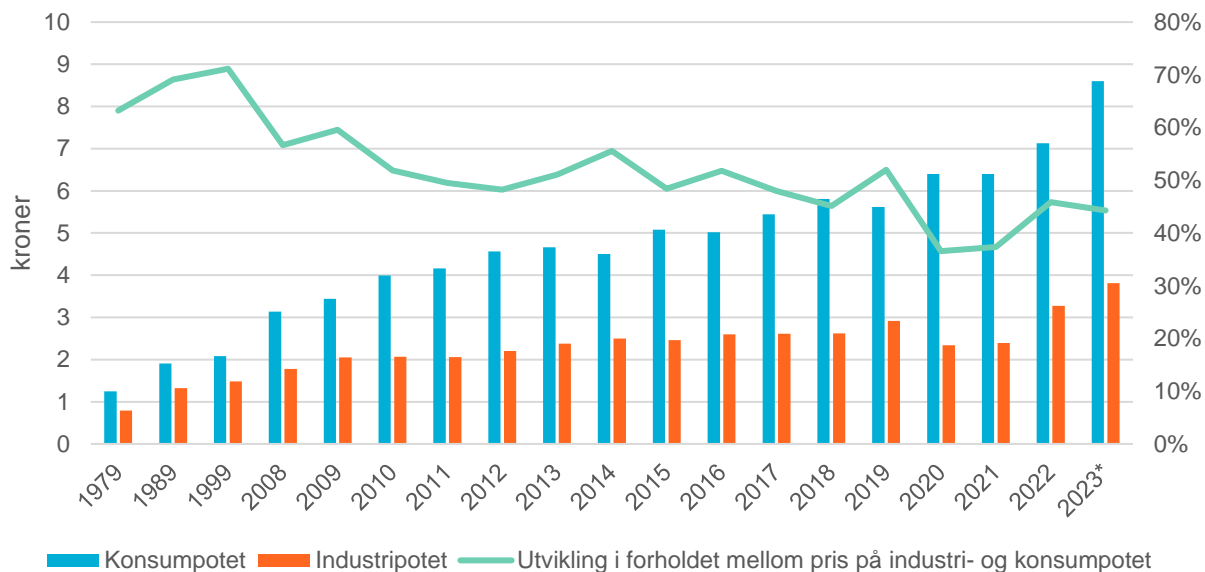
Tabell 9 Potet til chips, pommes frites, sous vide (vakuumpakkede), mos, flakes, mel og sprit, mengder oppgitt i tonn og prisen som kroner per kilo

Kvantum i tonn, solgt potet	1985	1995	2005	2015	2023*
til chips	27 500	38 398	44 259	46 191	58 675
Pris kr/kg	0,91	1,43	1,61	2,46	3,99
til pommes frites	13 000	14 300	43 435	44 413	58 643
Pris kr/kg	0,91	1,43	1,61	2,46	3,76
til vakuumpakkede poteter	-	6 362	11 500	7 418	14 198
Pris kr/kg	0,91	1,43	1,61	2,46	3,57
til potetmos og flakes	18 500	19 354	20 187	15 059	9 135
Pris kr/kg	0,91	1,43	1,61	2,46	3,35
til potetmel	32 000	56 275	42 268	29 744	31 873
Pris kr/kg	0,69	0,83	0,62	0,69	1,32
til sprit	22 000	14 400	5 567	17 360	13 480
Pris kr/kg	0,69	0,66	0,28	0,02	-

* Foreløpig regnskap

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket, totalregnskap 2022 og 2023. Budsjett 2024. Avgitt august 2024, Budsjettnemda for jordbruket

Figuren nedenfor viser gjennomsnittspris på konsumpoteter og industripoteter i kroner per kg. Den viser også utvikling i prosent i forholdet mellom disse prisene. Prisen på industripotet utgjør i 2023 ca. 45 prosent av konsumpotetprisen.

Figur 17 Prisutvikling på konsumpoteter og industripoteter i årene 1979, 1989, 1999 og 2009–2024. Industripotetene i denne sammenheng innbefatter poteter til mos/flak, chips, pommes frites etc. Priser på poteter til potetmel og potetsprit er ikke med i tallgrunnlaget

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket, jordbrukets regnskap 2022 og 2023, budsjett for 2023, utgitt i juni 2024, Budsjettnemda for jordbruket

Ved å ta hensyn til at konsumpotetprodusenter får betalt for det som pakkes, som var i overkant av 65 prosent av leverte poteter i 2022, er differansen mellom inntjening på konsumpoteter og industripoteter

lavere enn det figuren viser. For samme år har vi beregnet at cirka 95 prosent av leverte poteter ble brukt i industripotetproduksjonen. Avlingsmengde per dekar spiller også inn på lønnsomheten.

5.1.2 Vurdering av produsentøkonomi

Vi ser av priser og avregninger vi har mottatt at prisene som oppnås for industripoteter varierer relativt mye. Produsentøkonomien påvirkes også av mange andre faktorer enn oppnådd pris.

Prisene varierer med mer enn en krone per kg, og vi mener derfor at lønnsomheten ved produksjon av industripotet til forskjellige formål varierer. Den lave gjennomsnittlige prisutviklingen i forhold til målpris tyder likevel på at lønnsomheten ved produksjon av industripoteter kan være lavere enn ved produksjon av konsumpoteter. Til tross for dette har norsk produksjon av industripoteter vært økende over flere år, og de fleste industriaktører baserer sin produksjon kun på norske industripoteter.

Vår vurdering er at produksjonskostnadene i alle typer industripotetproduksjon, inkludert settepotetproduksjon bør kartlegges bedre, særlig med tanke på innspill vi har mottatt om at tallene i NIBIOs dekningsbidragskalkyle ikke stemmer med dagens virkelighet.

Vi har mottatt innspill fra flere av representantene i referansegruppen om at et tilskudd til industripotetproduksjon bør innføres. Vi mener det vil være krevende å målrette et slikt tilskudd siden produsentøkonomien varierer ved forskjellige typer industripotetproduksjon. Poteter flyter dessuten mellom ulike formål som også vil komplisere administreringen av et slikt tilskudd. Dersom et slikt tilskudd skal ha effekt på produsentøkonomien, må tilskuddet ikke brukes som en demper i prisforhandlingene. Vi viser til Landbruksdirektoratets rapport 23/2024 «Utredning av pristilskudd til produsenter av poteter til industri». Der ble prosenttoll for poteter spilt inn som et alternativ til pristilskudd. I år er første gang prisforhandlingene har foregått etter at prosenttoll ble innført.

5.2 Om produksjon av konsumpotet

Det gjøres avtaler om produksjon av konsumpoteter mellom grossister og produsentorganisasjoner. Den største andelen konsumpoteter er i kategorien målprisvare. I tillegg produseres det spesialpoteter som mandel, småpoteter og en liten mengde bakepoteter. Den norske produksjonen dekker ikke etterspørselen helt.

Grossistene melder sitt behov til produsentorganisasjonen og produsentene melder inn sin produksjonskapasitet. Så lages det planer for produksjon der behovet fra grossisten fordeles på produsentene. Planene inkluderer hva som skal leveres fra hver produsent per uke fra sesongstart. Vårt inntrykk er at det er fleksibilitet i planene, slik at de kan endres dersom det blir behov for det.

I tillegg til produksjonsplanene må produsentene ved levering forholde seg til kvalitetskrav. Kvalitetskravene settes av grossistene i samarbeid med produsentorganisasjonene. I 2023 var det utfordringer med dårlig kvalitet og tap av avlinger på grunn av flom flere steder i landet. Kvalitetskravene ble da endret slik at en større andel av potetene kunne pakkes.

Ved noen pakkerier skifter potetene eier fra produsent til pakkeri når de blir levert. Ved andre pakkerier eies potetene av produsenten helt til de er pakket og solgt til grossist. Det varierer dermed om det er pakkeri eller produsent som disponerer alle potetene som er levert til et pakkeri.

For poteter som kan pakkes, men som faller utenfor størrelsesintervallet til målprisvaren eller kravene til klasse 1, blir det avtalt egne priser. Avtalt pris kan være den samme som for klasse 1, eller noe lavere.

Det avtales egne priser også for spesialpoteter som mandelpotet, småpoteter og bakepoteter. Disse prisene er gjerne høyere enn målpris. Siden det vil være størrelsesforskjeller på potetene i en avling, kan det være deler av en avling spesialpoteter som ikke oppfyller kravene som stilles til spesialpoteter. Dersom disse kan pakkes som målprisvare, får produsenten betalt det samme som målprisvaren.

Det varierer hva som kommer frem på avregningene til produsenten og vi har ikke innhentet informasjon fra alle aktører. Vi har fått tilgang til avregninger der det går frem hvor mye som ble levert og hvor mye som ble pakket. I tillegg kan det gå frem hvor mye som ble utsortert som under- og overstørrelse, eller andre feil. Det er avtalt hva produsenten skal betales og eventuelt trekkes for.

5.2.1 Omsetning og prisuttak for konsumpoteter

GPS har ukentlige markedsmøter som resulterer i anbefalt pris på blant annet konsumpoteter. Grossistene forholder seg i stor grad til den anbefalte prisen. Pakkeriene gjør opp i forhold til den til enhver tid anbefalte pris for poteter som er pakket.

Landbruksdirektoratet henter inn både priser og omsatte mengder til konsum av ferske, norske poteter. Tabell 10 viser utviklingen de siste fire årene. Som vist i tabellen er totalt omsatt mengde poteter i 2024 opp mot 67 000 tonn.

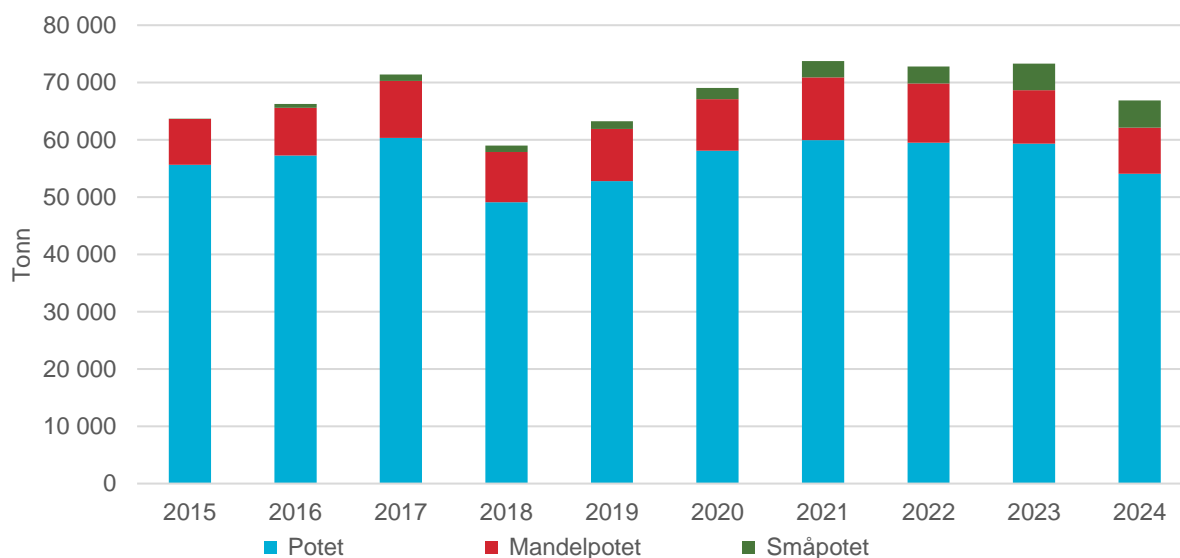
Tabell 10 Omsetning i konsummarkedet 2021–2024. Tonn

	2021		2022		2023		2024	
	Mengde	Andel	Mengde	Andel	Mengde	Andel	Mengde	Andel
Potet	59 961	81 %	59 513	82 %	59 329	81 %	54 072	81 %
Mandelpotet	10 955	15 %	10 336	14 %	9 304	13 %	8 039	12 %
Småpotet	2 822	4 %	2 949	4 %	4 657	6 %	4 736	7 %
Totalt	73 738		72 798		73 291		66 846	

Kilde: Landbruksdirektoratet

Som tabellen viser er det en økt omsetning av småpoteter år for år, og etterspørselen blir stadig større.

Vanlige runde poteter, som er målprisvare, har de siste årene jevnt utgjort i overkant av 80 prosent av totale innmeldte og omsatte kvanta av poteter til konsum. Som tabellen viser utgjør runde poteter 81 prosent av totalen i 2024, mens mandelpoteter hadde en andel på tolv prosent og småpoteter syv prosent.

Figur 18 Omsetning av norske poteter i konsummarkedet, 2015–2024. Tonn

Figur 18 viser variasjonene i omsetning siste ti år, og viser godt økningen i omsetning av småpoteter. Bakgrunnen for at de omsatte mengdene for 2024 er en del lavere enn foregående år var den vanskelige høstsesongen i 2023 som førte til at det var lite varer på lager våren 2024.

Prisene for poteter til konsum (målprisvaren) har vært økende de siste årene og i perioden fra 2021 til 2024 har prisene økt med 27 prosent. Tabell 11 viser akkumulert prisuttak per utgang av avtaleår, med unntak av inneværende avtaleår der prisene er per 31. desember 2024.

Tabell 11 Akkumulert prisuttak poteter til konsum 2021–2024. Kroner per kg

Avtaleår	Prisuttak	Endring fra foregående år
2024/2025 ¹	7,88	-2 %
2023/2024	8,03	20 %
2022/2023	6,39	10 %
2021/2022	5,75	0 %
2020/2021	5,74	9 %

¹ Prisen er per 31. desember 2024

Målprisen på poteter har vært oppnådd hvert år i denne perioden, med unntak av avtaleåret 2022/2023 da oppnådd pris lå ett øre under målpris.

De gjennomførte lagertellingene de siste fem årene viser at om lag 68 prosent av potetene som er produsert til konsum blir definert å være klasse 1, og kan selges til konsum som målprisvare. De resterende potetene blir sortert ut.

5.2.2 utfordringer i produksjon av konsumpoteter

Vi har mottatt varierende tilbakemeldinger når det gjelder økonomien i produksjon av konsumpoteter.

Produksjon av spesialpoteter som småpoteter og bakepoteter er ekstra krevende og innebærer en større kostnad for produsenten, enn produksjon av målprisvaren. Prisen som oppnås for spesialpoteter er høyere, men for å få lønnsomhet i produksjonen er produsenten avhengig av godt avlingsresultat. Det innebærer at minst mulig av avlingen avviker fra kravene som stilles til spesialproduksjonen. Selv om deler av avlingen av spesialpoteter som ikke oppfyller kravene eventuelt kan pakkes som vanlig konsumpotet til målpris, vil det ikke lønne seg om det gjelder en for stor del av avlingen. Vi har fått tilbakemeldinger om produsenter som har forsøkt å produsere både småpoteter og bakepoteter som ikke har klart å få lønnsomhet i produksjonen.

En utfordring som også omfatter produksjonen av vanlige konsumpoteter, er kravende til skallkvalitet og utseende. Poteter med overflatiske kosmetiske feil, inkludert visse typer skurv, er ikke akseptert for salg i dagligvare, selv om vi har fått informasjon om at slike poteter kan selges fra gårdsutsalg. Dersom sesongen har vært dårlig og resultert i stor grad av kosmetiske feil i skallet, kan produsenter oppleve at store deler av leverte poteter utsorteres ved pakkeriet. Når det kun er pakket vare som gjøres opp til produsenten, kan det gi dårlig lønnsomhet alt etter graden av utsortering. Det virker også vanlig at produsenten får et trekk dersom utsorteringen er ekstra krevende.

5.2.2.1 Vurdering av produsentøkonomi ved produksjon av konsumpoteter

Vårt inntrykk er at dersom produsenten oppnår en avling av god kvalitet er produsentøkonomien akseptabel. Det er likevel noen utfordringer med å få lønnsomhet i produksjonen, særlig av bakepoteter. Det er konsumpotetproduksjon det er behov for størst økning av for å erstatte importerte poteter. Vår vurdering er at produsentøkonomien i produksjon av konsumpoteter bør kartlegges bedre. Også med tanke på å kunne sammenligne den med produsentøkonomien ved industripotetproduksjon. Vi vurderer det som nødvendig med bedre tallgrunnlag for å kartlegge kostnader ved produksjon av vanlige konsumpoteter og spesialpoteter som småpoteter og bakepoteter, inkludert settepotetproduksjon.

5.2.3 Utsorterte poteter og betaling til produsent

Det varierer fra pakkeri til pakkeri hvorvidt pakkeriet tar over eierskapet til potetene, eller ikke. Ved pakkerier som tar over eierskapet når potetene blir levert, disponerer de også de utsorterte potetene. Hvis pakkeriene får muligheten til å selge utsorterte poteter til bearbeidingsindustrien kan dette være en avsetningskanal som gir bedre avkastning, enn å levere utsorterte poteter til avrensindustrien. Hittil har det ikke vært noen total oversikt over hvor mye av de utsorterte potetene som blir solgt til bearbeidingsindustri.

Av informasjon vi har hentet inn fra noen pakkerier går det frem at utsorterte poteter fra flere produsenter samles i samme haug. Dersom deler av denne haugen selges til for eksempel bearbeiding, er det derfor ikke mulig å vite hvem som leverte disse potetene.

Noen pakkerier har en avtale med produsentene om at produsentene ikke må dekke tap forbundet med å kvitte seg med utsorterte poteter, mot at salg av utsorterte poteter som gir avkastning heller ikke videreføres til produsentene. Vi har ikke inntrykk av at det er noen avtale mellom pakkeri og bearbeidingsindustri om faste leveranser av utsorterte poteter. Et salg avhenger av bearbeidingsindustriens behov på det tidspunktet de får tilbud om kjøp av utsorterte poteter. Dermed virker det tilfeldig hvilken produsent sine utsorterte poteter som får merverdi.

Pakkerier som ikke overtar eierskapet til mottatte poteter i det hele tatt, utfører kun en pakketjeneste. Det er da produsenten selv som eier potetene. Pakkede poteter skifter eier ved salg til grossist.

I 2022 ble ca. 3 500 tonn poteter utsortert hos pakkerier og solgt videre til industriaktører (figur 8). Tilsvarende tall for 2023 var ca. 4 500 tonn.

5.2.3.1 Vår vurdering

Vår vurdering er at det er de privatrettslige avtalene mellom leverandør og mottaker som styrer. Vi ser likevel at det kan være behov for tydeligere informasjon fra pakkerier ut til produsentene om vilkår, kvalitetskrav og bruk av utsorterte poteter.

5.2.4 Målpriser og lagringskostnader

Målpriser er fastsatt i jordbruksavtalen, og skal være priser som jordbruket reelt sett skal kunne oppnå ut fra balanserte markedsforhold, det fastsatte importvernet og de mulighetene for markedsregulering som er til disposisjon. Jordbruksavtalens målpriser gjelder normalt for ett avtaleår, 1. juli–30. juni.

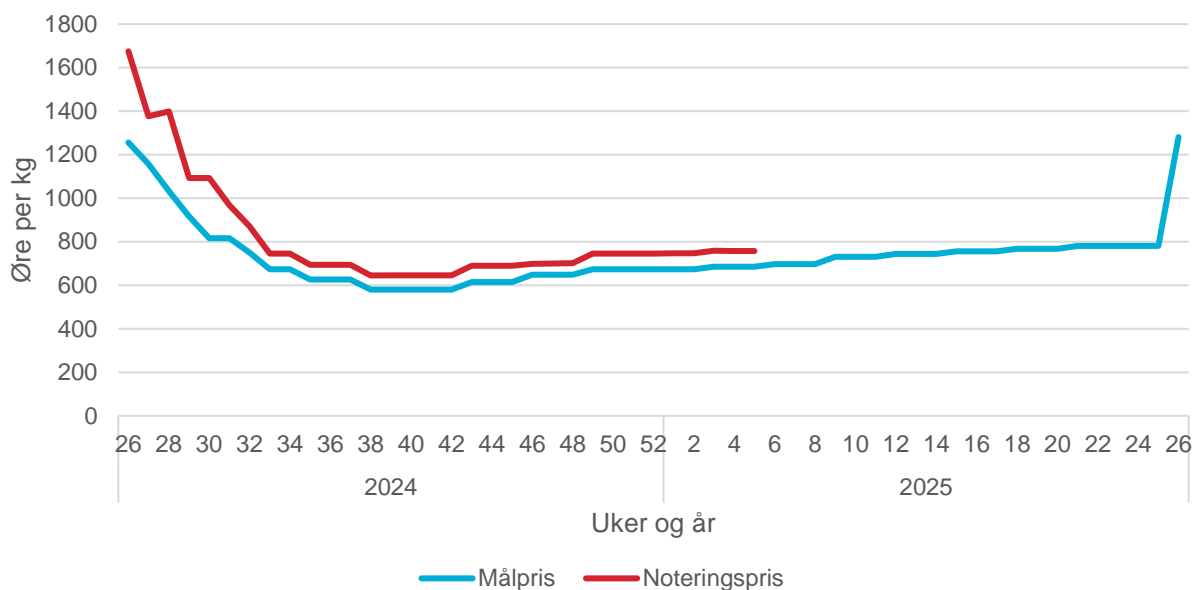
For poteter fastsettes målprisen for avtaleåret som en justering i øre per kg i jordbruksavtalen. Det utarbeides deretter ukentlige målpriser, som til sammen utgjør den fastsatte målprisen. Akkumulert målpris og noteringspris beregnes for avtaleåret og viser om målpris er oppnådd i perioden. Definisjonen av målprisvaren potet er «Poteter klasse 1, størrelse 42–67 mm», levert som sams bulkvare til utvalgte pakkerier på Østlandet, fra produsent, ikke justert for frakt til Oslo.

Konsumpoteter av klasse 1 er målprisvare gjennom hele året. Fra uke 26 noteres priser for nypoteter, resten av året er det prisene på lagringspoteter som noteres. Prisen som noteres skal være på den dominerende potetsorten i markedet. Landbruksdirektoratet har ansvar for å notere prisene på blant annet poteter hver uke.

5.2.4.1 Målprissystemets utforming

Produsentene har i stor grad vært fornøyd med målpriskurvens utforming og det har de siste årene ikke kommet mange innspill på endringer i utformingen. Med overgangen til prosenttoll er det håp om å øke norsk potetproduksjon og dermed ha norske poteter gjennom hele sesongen. Da vil det være nødvendig å lagre større mengder poteter i en lenger periode enn det har vært hittil. Dette gir behov for å justere målpriskurven slik at lagring av poteter blir bedre kompensert enn nå.

Som figur 19 viser, er målprisen og prisuttaket på poteter høyest i starten på avtaleåret. Når poteten blir lagret er det en lavere og stabil pris før den igjen øker noe mot slutten for å kompensere for lagring. Nypoteter er attraktivt, og man kan ta ut høyere priser for disse i en kort periode.

Figur 19 Målpris for poteter for avtaleåret 2024–2025 og noteringspris i avtaleåret per uke 5 2025. Øre per kilo

5.2.4.2 Forslag til endringer i målprisutformingen

Både produsenter og grossister har pekt på behovet for å utforme målpriskurven på en slik måte at den gir bedre betaling for poteter som har vært lagret lenge. En lagergodtgjørelse kan gjøre det mer attraktivt å bygge gode lager og lagre poteter gjennom vinteren.

For å få til en endret målpriskurve må midlene fra jordbruksavtalen fordeles annerledes i målpriskurven og det må gis mer i lagringssesongen. Faglagene og andre aktører kan spille inn ønskede endringsforslag i forbindelse med Jordbruksavtalen og målprisutformingen.

Å øke betalingen for poteter som har vært lagret lengre kan føre til en bedret produsentøkonomi som igjen øker verdiskapningen i landbruket og sikrer beredskap.

6 Oppsummering

I denne delen følger en oppsummering av de viktigste punktene i utredningen.

6.1 Produksjon og marked

En gjennomgang av tilgjengelig tallmateriale viser at 47 prosent av potetene som ble produsert i Norge i 2022 ble bearbeidet av industri. I tillegg ble 16 prosent av potetene brukt til å produsere stivelse, sprit og glykose. 19 prosent ble pakket og solgt som konsumpoteter. Tre prosent var sertifiserte settepoteter. Matsvinnandelen utgjorde 9 prosent. Resterende mengder ble betegnet som hjemmeforbruk.

Før innføringen av prosenttoll ble det importert en del ferske poteter både med ordinær og med nedsatt tollavgiftssats. Importen har vært stor på vårparten, når norske lagre begynner å bli tomme, og før ny norsk sesong er i gang. Tollvernet ble endret i statsbudsjettet for 2024, med formål om å gi økt beskyttelse for norsk produksjon og styrket avsetningsgrunnlag. Overgangsordninger ut august 2024 førte til at endringen fikk virkning etter dette.

For å være selvforsynte med poteter gjennom hele året, må lagringskapasiteten økes. Dagens lagerfasiliteter er tidvis utdaterte, og lagrede poteter holder ikke god nok kvalitet utover ettervinteren og våren frem til ny norsk sesong. Referansegruppen har meldt om behov for økt støtte til oppgradering av eksisterende og bygging av nye lagre.

6.2 Landbrukspolitiske virkemidler og rammebetingelser

Utredningen har omtalt de ulike virkemidlene og rammebetingelsene som gjelder for potetsektoren:

- Tilskudd til sertifisert settepotetavl
- Areal- og kulturlandskapstilskudd
- Arealtilskudd til økologisk produksjon
- Pristilskudd – distriktstilskudd for produksjon av matpotet i Nord-Norge
- Tilskudd ved produksjonssvikt
- Avrensordningen
- Målpris
- Råvarepriskompensasjon (RÅK-tilskudd) ved omsetning av bearbeidede jordbruksvarer
- Markedsregulering av konsumpoteter
- Tollvernet, herunder generell nedsettelse av tollavgiftssats og tollkvoter.
- RÅK import og tilskudd til bearbeidingsindustri

6.3 Avrensordningen

Ordningen har en verdi som avsetningskanal for poteter som ikke kan anvendes til konsum eller i næringsmiddelindustrien. Avrensindustrien er imidlertid svekket som følge av at flere omsetningsledd ikke finner det lønnsomt å levere avrenspoteter til dem.

Avrensindustrien er en viktig ventil for avsetning av avrenspoteter i år med store avlinger, eller med stor utsortering av poteter. Det er behov for å justere ordningen, dersom den fortsatt skal være en reell avsetningskanal for avrenspoteter og overskuddspoteter i gode år. Utfordringen er å finne en balanse som gjør at avrensindustrien har tilstrekkelig tilgang på potetråvare i normale år, og samtidig tilstrekkelig kapasitet til å ta imot potetråvare i år med stor tilgang. Referansegruppen har spilt inn behov for økning i avrensprisen. Vi har satt opp konkrete prisforslag basert på informasjon om fraktkostnader.

Landbruksdirektoratet har foreslått å vurdere videre utredninger av frisetting av avrensprisen og utredning av større endringer av virkemidlene i avrensordningen.

6.4 Produsentøkonomien

Kostnader ved dyrking av poteter til konsummarkedet og industrimarkedet er ganske like. Prisen som oppnås og utnyttelsesgraden er avgjørende for produksjonens lønnsomhet. Andelen av mottatte poteter som benyttes i industrien er over 95 prosent. For konsumpoteter levert til pakkeri benyttes omkring 65 prosent av mottatte poteter. Gjennomsnittsprisen på industripoteter utgjorde i 2023 omtrent 45 prosent av gjennomsnittsprisen på konsumpoteter.

Poteter til industri

De fleste industriaktører kontraherer det de har behov for i Norge, selv om noen få baserer seg på importert råvare på vårparten før ny norsk sesong. Noen industriaktører benytter konsumpoteter som ikke kunne selges i konsummarkedet i sin produksjon.

Vi har sett at prisen som forhandles frem på industripoteter varierer. Ønske om tilskudd til industripotetproduksjon er fremmet av referansegruppen. Dette ble utredet av Landbruksdirektoratet i 2024. Vi vurderer det som vanskelig å målrette et slikt tilskudd.

Poteter til konsum

Det gjøres avtaler om produksjon av konsumpoteter ved at grossister melder sitt behov til produsentorganisasjonen og produsentene melder inn sin produksjonskapasitet. Utfra dette lages produksjonsplaner. I tillegg til målprisvaren produseres det spesialpoteter som det avtales priser for.

For målprisvaren avtales målprisen i jordbruksoppgjøret. Grøntprodusentenes samarbeidsråd (GPS) har ukentlige møter som resulterer i en anbefalt pris. Grossistene forholder seg i stor grad til denne anbefalte prisen og pakkeriene gjør opp i forhold til denne for de potetene som er pakket. Prisene for poteter til konsum har økt med 27 prosent fra 2021 til 2024.

Både produsenter og grossister har pekt på behovet for å utforme målpriskurven slik at den gir bedre betaling for poteter som lagres lenge. For å få til en endret målpriskurve må midlene fra jordbruksavtalen fordeles annerledes i målpriskurven og det må gis mer i lagringssesongen. Faglagene og andre aktører kan spille inn ønskede endringsforslag i forbindelse med Jordbruksavtalen og målprisutformingen.

Kartlegging av kostnadsnivå

Vi har mottatt informasjon om at kostnadsnivået som legges til grunn ved beregning av lønnsomhet i potetproduksjon er utdatert. Vi anbefaler at dagens kostnadsnivå ved alle typer potetproduksjon bør kartlegges og oppdateres til dagens nivå.

LANDBRUKSDIREKTORATET

POSTADRESSE:
Postboks 56, 7701 Steinkjer

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

BESØKSADRESSE:
Innspurten 11 D, 0663 Oslo

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
